

LUNDS UNIVERSITET
Ekonomihögskolan

Magisteruppsats

FEKP01

VT-10

Oren revisionsberättelse

– en dokumentstudie av Sveriges aktiebolag

Handledare:

Torbjörn Tagesson

Författare:

Elma Celik

Irene Majoros

Erika Svedin

Förord

Tack till samtliga som på ett eller annat sätt hjälpt oss med vårt examensarbete.

Framförallt vill vi rikta ett stort tack till vår handledare Torbjörn Tagesson för värdefulla råd och kontinuerlig hjälp under uppsatsskrivandets gång.

Tack till familj och vänner för uppmuntrande ord under arbetets gång.

Lund,
Juni 2010

Elma Celik

Irene Majoros

Erika Svedin

Sammanfattning

Titel	Oren revisionsberättelse – en dokumentstudie av Sveriges aktiebolag
Seminariedatum	2010-06-04
Kurs	Examensarbete magisternivå, FEKP01
Författare	Elma Celik, Irene Majoros och Erika Svedin
Handledare	Torbjörn Tagesson
Nyckelord	Aktiebolag, revision, revisionsberättelse, revisor, kön
Syfte	Det övergripande syftet med uppsatsen är att undersöka vilka faktorer som har en inverkan på företagets erhållande av oren revisionsberättelse.
Metod	Vi har använt oss av ett deduktivt angreppssätt i uppsatsen. Tidigare forskning har legat till grund för formulerandet av hypoteser. Genom en dokumentstudie av svenska aktiebolags årsredovisningar har data samlats in som testats med olika statistiska analysmetoder.
Teoretisk referensram	I avsnittet presenteras tidigare forskning gjord inom det aktuella området.
Empiri	Den empiriska undersökningen har skett genom granskning av 500 svenska aktiebolags årsredovisningar från verksamhetsåret 2008.
Slutsats	Efter genomförd analys kan vi konstatera att 13 procent av revisionsberättelserna var orena. Studien visar att det finns ett signifikant samband mellan oren revisionsberättelse och ett antal variabler. Företagets storlek, skuldsättning och lönsamhet har visat sig påverka sannolikheten för företaget att erhålla en revisionsberättelse som avviker ifrån standardutformningen.

Abstract

Title	Oren revisionsberättelse – en dokumentstudie av Sveriges aktiebolag
Seminar date	4 th of June 2010
Course	Master Thesis in Accounting, FEKP01
Authors	Elma Celik, Irene Majoros and Erika Svedin
Advisor	Torbjörn Tagesson
Keywords	Limited company, audit, audit report, auditor, gender
Purpose	The overall purpose of this master thesis is to examine which variables that have an impact on the Swedish limited companies receiving a qualified audit report.
Methodology	In order to fulfill the purpose of the master thesis a deductive approach is used. The hypotheses are based on scientific articles. By examining annual reports, important data has been collected and tested in several types of statistical analytical methods.
Theoretical perspective	In this section we present previously done research within the field.
Empirical foundation	The empirical examination was conducted by examining 500 annual reports of limited companies from the financial year of 2008.
Conclusions	Results show that 13 percent of the sampled companies received a qualified audit report. Furthermore, the study indicates that there is a significant relationship between the dependent variable, qualified audit report, and a number of other variables. The size of the company, the indebtedness and profitability increase the probability of receiving a qualified audit report.

Innehållsförteckning

1. Introduktion	1
1.1 Bakgrund.....	1
1.2 Problemdiskussion	2
1.2.1 Problemformulering.....	5
1.3 Syfte	5
2. Metod	6
2.1 Uppsatsens metod.....	6
3. Teoretisk referensram	8
3.1 Kön och genus.....	8
3.1.1 Bearbetning av information	9
3.2 Revisorns kompetens.....	11
3.3 Revisions- och övrigt arvode.....	11
3.4 Revisionsbyrå	13
3.5 Aktiebolagets storlek.....	15
3.6 Bransch.....	16
3.7 Företagets ekonomi.....	16
3.7.1 Företagets lånesituation	17
3.7.2 Lönsamhet	18
3.8 Sammanfattning av hypoteser	19
4. Empirisk metod	20
4.1 Undersökningsmetod.....	20
4.2 Operationalisering	20
4.2.1 Oren revisionsberättelse – beroende variabel	21
4.2.2 Hypoteser.....	21
4.3 Urval	23
5. Analys	25
5.1 Beskrivande statistik.....	25
5.2 Korrelationsanalys	30
5.3 Logistisk regression.....	31
5.4 Hypotesprövning.....	33
6. Slutsatser och framtida forskning	36
6.1 Diskussion och slutsatser	36
6.2 Förslag till fortsatt forskning	41

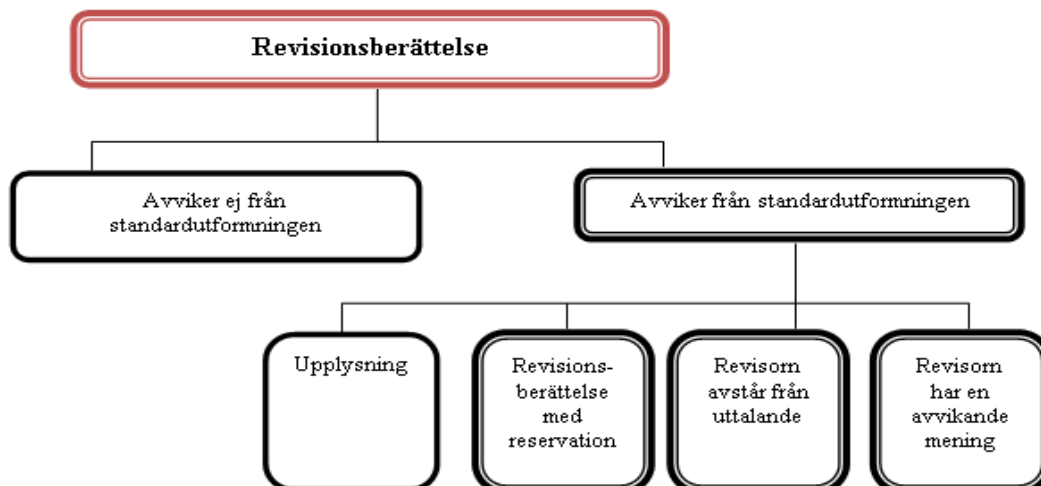
1. Introduktion

I uppsatsens inledande kapitel redogör vi bland annat för intressant forskning inom relevanta ämnen som exempelvis kön/genus samt manligt och kvinnligt inom revisionsbranschen. Därefter motiverar vi vad som lett fram till vår problemformulering och uppsatsens syfte.

1.1 Bakgrund

Ett aktiebolags revision utförs av en auktoriserad eller godkänd revisor genom att ett företags årsredovisning, bokföring och förvaltning granskas (ABL, 9 kap, §3, §12). Denna granskning resulterar i en revisionsberättelse där revisorn bland annat uttalar sig om företagets årsredovisning ger en rättvisande bild av företagets verksamhet och finansiella ställning eller ej (Revisionslag, 1 kap, §28). Revisionsprocessen innehåller i princip tre steg; planering, granskning och avrapportering (FAR Förlag, 2005, s. 11). Dessa steg beskriver övergripande revisorns arbete. Avrapporteringen görs i form av en revisionsberättelse som presenteras för aktieägarna vid den bolagsstämma som ska behandla årsredovisningen och frågan om ansvarsfrihet (FAR Förlag AB, 2004, s. 325). En revisionsberättelse utan anmärkning kallas ren och utformas enligt standardmallen i RS 709 och en revisionsberättelse med en eller flera anmärkningar kallas oren.

En oren revisionsberättelse avviker från standardutformningen och anmärkningen som lämnas påverkar revisorns uttalande angående årsredovisningen. Detta illustreras i figur 1:

Figur 1: Revisionsberättelse (Adrian och Torén, 2006)

Förhållanden som inte påverkar revisorns uttalande är särskilda upplysningar (Adrian och Torén, 2006).

Revisorn är föremål för olika typer av förväntningar vilka kan delas upp i två motstridiga grupper. Dels ska han/hon finna förekommande oegentligheter, förhindra äventyrliga förvaltningsåtgärder, kontrollera att beslutsfattarna håller sig till befintliga lagar och regler och dels ska revisorn se till att allt går rätt till. Å andra sidan bör revisorn visa förståelse, ta hänsyn till god vilja och tecken på bot och bättring, ge goda råd samt vara allmänt stödjande eller som Cassel (1996) skriver i sin bok, ”*revisorn förväntas vara iförd poliskas, domarperuk, konsultportfölj och kuratorsglasögon*” (Cassel, 1996, s. 13 ff). Varje individ kan tänkas ha olika svårigheter med att kombinera dessa motstridiga roller och att kön kan ha en viss inverkan.

För en revisor finns olika aspekter att ta i beaktande under revisionsprocessen som exempelvis att lagar, regler och normer följs. Hantering och bedömning av dessa olika aspekter skiljer sig troligtvis åt hos olika revisionsbyråer och det finns utrymme för individuell bedömning och tolkning hos varje revisor. Exempelvis vad gäller god revisions- och revisorssed som ska följas samtidigt som en bedömning bör göras om god redovisningssed har tillämpats (FAR Förlag, 2005, s. 12).

Bristande revision har flera gånger fått stå i rampljuset i media, ett av de mer kända fallen är Enron (Jacobsson, 2006), det amerikanska företaget som manipulerade redovisningen för att framstå som finansiellt stabilt, men som till slut avslöjades. Revisionsfirman Arthur Andersen kritiserades för vänskapskorruption med Enrons företagsledning (Almgren, 2002) vilket ledde till bristande oberoende och dålig kvalitet på revisionen. Byrån ansågs vara medhjälpare då de bland annat förstörde väsentliga dokument (Finansinspektionen, 2002). Ett annat mer aktuellt exempel är Lehman Brothers där revisorn agerat på ett bristande vis då byrån inte reagerade på tveksamma bokföringsmetoder som företaget använde sig av (Alling, 2010). Det är tydligt att vissa revisorer ibland ser åt ett annat håll och inte reagerar när oegentligheter försiggår i ett företags årsredovisning.

1.2 Problemdiskussion

Revisorer kan vid första åtanke föreställas vara kostymklädda män i övre medelåldern. Denna stereotyp kan ses som ett resultat av att yrket traditionellt sett varit ett mansyrke (Angelfors och Schömer, 2009, s. 178). Idag ser verkligheten annorlunda ut. Den 1 januari 2009 fanns det enligt revisorsnämndens årsredovisning 3996 revisorer i Sverige (Regeringen, 2010). Allt fler kvinnor rekryteras till branschen men männen är fortfarande, i större omfattning, innehavare av de höga

positionerna (Anderson-Gough, Grey och Robson, 2005; Collin, Jonnergård, Silberberg, Zabit och Qvick, 2007; Gold, Goma och Hunton, 2009). Fördelningen mellan svenska manliga och kvinnliga revisorer illustreras i nedanstående diagram.

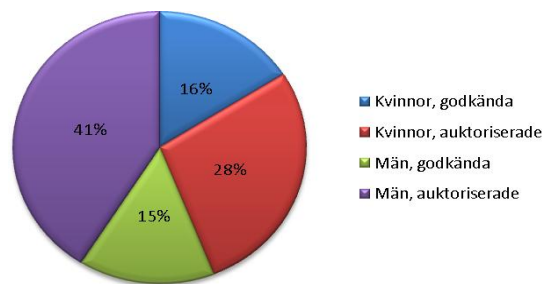

Diagram 1: Könsfördelning mellan manliga och kvinnliga revisorer i Sverige, 2009-01-01 (Revisorsnämnden)

Flertalet tidigare studier har undersökt olika aspekter av skillnader mellan manligt och kvinnligt inom revisorsyrket (Chung och Monroe, 2001; Gold et al., 2009; Jonnergård och Stafsudd, 2006). Jonnergård och Stafsudd (2006) påvisade skillnader mellan kvinnliga och manliga revisorer. Dessa bestod bland annat i att kvinnor generellt sett är mer noggranna vid praktisk revision medan männen är mer försäljningsinriktade. Vidare menar Gold et al. (2009) att det finns vissa indikationer på att män är lättare att övertala än kvinnor och mer villiga att tillgodose klientens önskemål och acceptera dennes förklaringar vad gäller eventuella oklarheter. Även Byrnes, Miller och Schafer (1999) och Gold et al. (2009) har funnit skillnader som visar sig i att kvinnor är mer riskaversa än män.

Vidare har etiskt beslutsfattande inom revisionsbranschen varit föremål för mycket forskning och signifikanta skillnader mellan könen har påvisats (Pierce och Sweeney, 2010), bland annat gällande bedömningar, vilket även andra studier gjort (Cohen, Pant och Sharp, 1998; Beu, Buckley och Harvey, 2003). Beu et al. (2003) menar att kvinnor är mer benägna att rapportera etiska dilemman än män, som i större omfattning inte bryr sig om att reflektera över dessa. Pierce och Sweeney (2010) fann att män i större omfattning än kvinnor uppmuntrades att befatta sig med oetiskt beteende för att nå framgång inom företaget. Eynon, Hills och Stevens (1997) visar även i sin studie att kvinnliga revisorer, i jämförelse med manliga, har en högre förmåga till etiskt resonemang.

Vidare har det genom åren regelbundet skrivits om män och kvinnors olika förutsättningar i samhället. Bland annat har teman som jämställdhet och kvinnors positioner inom olika yrkesprofessioner samt organisationshierarkier behandlats (Bornefalk, 2010; Crofts, 2009; Nilsson

och Wahlberg, 2005; Regeringen, 2010; Ringborg, 2007; Statistiska Centralbyrån, 2010; Stiernstedt, 2010).

Mycket av den forskning vi funnit är av utländsk karaktär. Det har bland annat framkommit att anlita revisionsbyrå kan ha både negativ (Baldacchino och Farrugia, 2005; Butler et al., 2004) och positiv (DeFond et al., 1999; Francis och Krishnan, 1996; Ireland, 2003) inverkan för risken att erhålla en oren revisionsberättelse. Flertalet vetenskapliga artiklar och uppsatser har skrivits om orsakerna bakom erhållandet av en oren revisionsberättelse och andra faktorer som har samband med detta (Baldacchino och Farrugia, 2005; Brännström och Skough, 2007; Börjesson, Fors och Nilsson, 2005; DeFond, Li och Wong, 1999; Ireland, 2003; Soltani, 2000; Spjut och Ulfhielm, 2008; Sundgren, 1998). Man har funnit samband mellan oren revisionsberättelse och ett antal faktorer, som exempelvis revisionsbyråns storlek, tidigare anmärkningar samt klientföretagets storlek (Butler, Leone och Willenborg, 2004; DeFond et al., 1999; Ireland, 2003). Baldacchino och Farrugia (2005) hade motivet att undersöka vilka olika typer av avvikelser som förekommer i en oren revisionsberättelse och fann att de två vanligaste avvikelserna kunde härledas till begränsningar i omfattning och inriktning samt tillämpning av fortlevnadsprincipen. Undersökningen inkluderade både stora och små företag medan Soltani (2000) endast undersökte orsakerna bakom börsnoterade företags orena revisionsberättelser. Där framkom det att den vanligaste orsaken var oenighet med ledningen.

Baserat på ovanstående information har vi valt att kombinera de två områdena med fokus på kön och lämnandet av oren revisionsberättelse. Vi har ej funnit undersökningar som behandlat frågan om kvinnliga revisorer lämnar orena revisionsberättelser i större omfattning än män eller som har använt kön som variabel vid testandet av ett eventuellt samband med oren revisionsberättelse. Vi avser därför att undersöka saken närmare. Med anledning av den information vi funnit tror vi att det går att finna en signifikant skillnad mellan könen. Då lämnandet av en oren revisionsberättelse inte enbart kan bero på revisorns kön ämnar vi även att undersöka förhållanden mellan andra faktorer. Beroende på studiens utfall hoppas vi kunna bidra med ny information till den pågående jämställdhetsdebatten främst inom revisorsprofessionen. Vi ämnar ej undersöka de faktiska orsakerna som ligger till grund för en oren revisionsberättelse, som exempelvis en årsredovisning som inte ger en rättvisande bild av företagets finansiella situation. Som tidigare nämnts vill vi testa hypoteser och ett exempel är om det finns ett positivt samband mellan kvinnliga revisorer och orena revisionsberättelser.

1.2.1 Problemformulering

Vi har som avsikt att undersöka vilka faktorer som ökar sannolikheten för ett företag att erhålla en revisionsberättelse som avviker från standardutformningen. Lämnar kvinnliga revisorer i större omfattning en anmärkning i revisionsberättelsen än manliga, går det att finna ett samband mellan dessa variabler? Vi vill även undersöka vilka andra faktorer som eventuellt har ett samband med oren revisionsberättelse; revisorns kompetens, revisions- och övrigt arvode, storleken på revisionsbyrå, aktiebolagets storlek, bransch, företagets skuldsättning samt lönsamhet. Vår frågeställning blir därav:

- Vilka variabler har ett samband med oren revisionsberättelse?

1.3 Syfte

Med denna uppsats ämnar vi att undersöka om det finns ett samband mellan revisorns kön och lämmandet av en oren revisionsberättelse. Vidare vill vi undersöka andra faktorer som eventuellt har ett samband med oren revisionsberättelse. Syftet ska uppnås genom att vi utifrån tidigare forskning formulerar hypoteser som ska testas.

2. Metod

I detta kapitel beskrivs vår utgångspunkt, förhållningssätt samt ansats för uppsatsskrivandet. Som grund för att utveckla hypoteser används tidigare forskning om olika variabler som kan ha ett samband med oren revisionsberättelse.

2.1 Uppsatsens metod

Studiens primära syfte är att undersöka vilka variabler som har ett samband med revisorns beslut att ge anmärkningar eller utlåtande som avviker från standardmallen i en klients revisionsberättelse och i synnerhet undersöka om det finns en större tendens hos kvinnliga revisorer att genomföra denna åtgärd. För att uppnå syftet har samband testats mellan oren revisionsberättelse och andra variabler, som exempelvis kön och aktiebolagets storlek, för att se om något samband ökar respektive minskar risken att erhålla en oren revisionsberättelse.

Vi har förhållit oss objektiva vid insamlandet av tidigare forskning för att få en bra grund att utgå ifrån, vilket innebär att vi efter bästa förmåga inte har lagt in egna värderingar då vi samlat in och bearbetat material (Saunders et al., 2003, s. 83). Det finns svårigheter i att förhålla sig helt objektiv och vi är medvetna om att det finns utrymme för oss att tolka resultaten, både våra egna och andras, på ett visst sätt. Vår utgångspunkt är dock att all insamlad data är objektiv och opåverkad av oss som författare. Vidare har vi baserat våra hypoteser på tidigare forskning från, om möjligt, flera olika forskare för att få flera infallsvinklar samt öka validiteten.

Eftersom det finns mycket tidigare forskning att tillgå inom det aktuella området har vi valt en deduktiv ansats, vilket är en fördel då vi vill dra generella slutsatser. Utifrån insamlad information, som delvis behandlats i kapitel 1.1, där vi funnit stöd för att det finns skillnader i män respektive kvinnors beteende, bedömning och risktagande samt teori om innebörden av att lämna en oren revisionsberättelse har vi formulerat hypoteser som sedan prövats i den empiriska undersökningen. En dokumentstudie ligger till grund för insamlandet av det empiriska materialet, vilket har gett oss möjlighet att undersöka ett stort antal revisionsberättelser och dra generella slutsatser. På grund av den kvantitativa undersökningsmetoden, som är bäst lämpad för studien syfte, kan vi eventuellt gå miste om information som skulle framkommit i en intervju. Dock har vi valt att inte genomföra intervjuer då vi på ett djupare plan inte vill förstå utan enbart förklara varför samband uppkommit. De i förväg definierade hypoteserna gör att vi redan från början styr

vad det är vi vill finna och påvisa, vilket gör att viss risk finns för att vi har förbisett sådan tidigare forskning som behandlat andra relevanta variabler än de som vi valt att undersöka i vår studie (Jacobsen, 2002, s. 34).

Vi har använt oss av statistiska analysmetoder och ett av målen med vår studie är att kunna dra generella slutsatser utifrån de samband som påvisats (Jacobsen, 2002, s. 39). Som nämnts i kapitel 1.2 vill vi följaktligen inte undersöka orsaken till varför ett företag erhåller anmärkning, exempelvis tveksamheter gällande tillämpningen av fortlevnadsprincipen. Vi vill tolka sambanden som framkommer mellan exempelvis skuldsättning och oren revisionsberättelse.

3. Teoretisk referensram

I uppsatsens tredje kapitel presenteras tidigare forskning samt hypoteser inom respektive ämnesområde som vi har till avsikt att testa. Kapitlet avslutas med en modell i vilken samtliga hypoteser presenteras.

3.1 Kön och genus

I engelskan skiljer man på *sex*, som avser det biologiska könet och *gender*, som betecknar det sociala könet (Marini, 1990). På svenska omnämns dessa distinktioner *kön* respektive *genus*. Genus som begrepp började användas i svensk forskning på 1980-talet för att begreppsliggöra att män och kvinnors beteende, sysslor, egenskaper och det som anses vara manligt respektive kvinnligt inte är biologiskt betingat utan kulturellt och socialt konstruerat (Holgersson, Höök, Linghag och Wahl, 2001). Begreppet kön representerar alla egenskaper som är ett resultat av biologiska processer, det vill säga av genetiska anlag (Blomqvist, 2005, s. 5).

I en studie gjord av Jonnergård och Stafsudd (2006) framkom det att skillnader finns mellan manliga och kvinnliga revisorer och att en större andel av kvinnorna ansåg att dessa skillnader existerar. Ju större revisionsbyrån var desto mer uppfattade de anställda att skillnader existerar mellan manliga och kvinnliga revisorer. Ett annat exempel på vad som framkom i undersökningen är att män har en tendens att vara mer försäljningsinriktade medan kvinnor är mer noggranna vid praktisk revision. (Jonnergård och Stafsudd, 2006)

"I vissa fall tror jag kvinnor måste vara "duktigare" för att övertyga manliga företagare att de kan arbetet och företagets verksamhet." (Angelfors och Schömer, 2009, s. 187)

"Män är mer försäljningsinriktade och har bättre självförtroende. Kvinnor är mer pålästa och bättre på praktisk revision." (Angelfors och Schömer, 2009, s. 192)

När man ser på hur män respektive kvinnor utför sitt arbete kan karaktärsdrag som noggrannhet, lyhördhet samt ödmjukhet kopplas till kvinnliga revisorer medan mannen karaktäriseras av risktagande och säljande drag. Det lyfts även fram att kunden i flertalet fall föredrar en manlig revisor. Därmed har en kvinnlig revisor mer att bevisa för att vinna klientens förtroende och respekt, vilket eventuellt skulle kunna leda till att kvinnor är noggrannare och i slutändan står bakom en större andel av revisionsanmärkningarna. (Jonnergård och Stafsudd, 2006)

Vidare menar Jonnergård och Stafsudd (2006) att manliga revisorer har ett försprång vad gäller att skapa ett socialt nätverk. Ett illustrerande exempel är att manliga revisorer mer naturligt kan ta med sina klienter på hockey och en öl efteråt (Anderson-Gough et al., 2005; Jonnergård och Stafsudd, 2006). Man kan således ifrågasätta hur dessa sociala aktiviteter påverkar revisornas oberoende bedömning vid revision då det enligt Revisorslagen är av avgörande betydelse att de krav på att revisorn ska vara oberoende av den som granskas efterföljs.

3.1.1 Bearbetning av information

Tidigare forskning visar att det finns skillnad i nivåer på hur män och kvinnor kognitivt bearbetar information, även kallat "selectivity hypothesis" (Gold et al., 2009; Maheswaran och Meyers-Levy, 1991; Meyers-Levy och Sternthal, 1991) som kan komma att ligga till grund för ett eventuellt risktagande. Enligt denna hypotes bearbetar kvinnor information på ett mer intensivt sätt än män. Det vill säga, män väljer att eliminera information som de ej anser vara av stor relevans och fokuserar mer på tydlig information som är relativt lätt och snabb att bearbeta (Meyers-Levy, 1989). Även Chung och Monroe (1998) bekräftar föregående studie och fann att kvinnliga studenter som utbildade sig till revisorer mer grundligt bearbetade information jämfört med männen som valde en selektiv informationsbearbetning.

När ett revisionsuppdrag genomförs är resurserna begränsade i tid och pengar. Därför väljs de effektivaste granskningsmetoderna av revisorn för att komma fram till relevant information som kan komma att ligga till grund för uttalandena i revisionsberättelsen. Upptäcktsrisk finns och innebär risken att inte upptäcka väsentliga fel vid revisionen. Denna risk beror bland annat på granskningens omfattning (Far Förlag AB, 2004, s. 25).

Borghans, Golsteyn, Heckman och Meijers (2009) har i sin studie påvisat att kvinnor i allmänhet är mer riskaversa än män, vilket även Byrnes et al. (1999) har gjort när det gäller bedömning och beteende som handlar om finansiella beslut, exempelvis investeringar. Slutsatsen är även tillämplig på kvinnliga och manliga revisorer.

Vidare menar Gold et al. (2009) att kvinnliga revisorer är mer riskaversa än män och därmed inte låter sig påverkas av ogrundade förklaringar från klienter i lika stor utsträckning som sina manliga kollegor. Detta kan bland annat grunda sig i att accepterandet av klientens förklaring innebär en risk och då kvinnor, enligt Byrnes et al. (1999), är mer riskaversa väljer de att avstå. Kvinnliga revisorer är även i större behov av detaljerad och omfattande information än sina manliga

kollegor och därmed räcker en förklaring från klienten inte till att ändra deras bedömning i samma utsträckning som hos män. Det kan slutligen tolkas som att kvinnliga revisorer i större omfattning än manliga tar det säkra före det osäkra.

Vidare har det även visat sig att kvinnor har en fördel jämfört med män då det gäller att tolka icke-verbal kommunikation vilket gör att kvinnor lättare kan tolka röstlägen och ansiktsuttryck. Män kan å andra sidan lättare tolka känslor som aggression och ilska. (Dahlström, 2007, s. 104) Av kommunikation när vi samtalar med personer ansikte mot ansikte utgörs 60-80 procent av icke-verbala signaler. Kvinnor har även fördel vad gäller tolkandet av verbala signaler (Pease, 1999, ss. 91-94), vilket kan komma väl till pass då klienten försöker undanhålla eller förvränga väsentlig information. De kan, jämfört med sina manliga kollegor, lättare uppfatta vad som händer runt omkring och associera detta med tidigare lagrad information (Dahlström, 2007, s. 102; Legato, 2007, s. 37).

Att ha en kvinnlig mentor är mer troligt då man arbetar på en större revisionsbyrå (Collin et al. 2007). Om det skulle vara så att vi finner ett positivt samband mellan kvinnor och lämnandet av orena revisionsberättelser skulle detta kunna tyda på att det även föreligger ett samband mellan storleken på revisionsbyrå och lämnandet av orena revisionsberättelser. Detta skulle kunna förklaras av att kvinnor påverkar varandra mer och förmedlar saker som män ej gör under mentorskapet.

Vår huvudhypotes är att kvinnliga revisorer står bakom en större andel orena revisionsberättelser än manliga. Orsaken bakom denna hypotes är funna studier, teorier och socialt konstruerade antaganden om att det finns skillnader mellan kvinnor och män som kan relateras till noggrannhet, granskning och bedömning, vilket gör att vi har fakta, som presenterats ovan att stödja denna hypotes med.

Hypotes 1: Det finns ett positivt samband mellan en kvinnlig revisor och oren revisionsberättelse.

3.2 Revisorns kompetens

En revisors kompetens påverkas av faktorer som utbildning, erfarenhet och specialisering (Deis och Giroux, 1992; Hogan och Jeter, 1999). I Sverige ska alla aktiebolag revideras av minst en auktoriserad eller godkänd revisor (ABL, 9 kap, §12). Skillnaden mellan en auktoriserad och godkänd revisor ligger i erhållen examen och antalet akademiska poäng. En godkänd revisor har en revisorsexamen medan en auktoriserad utöver detta har en högre revisorsexamen plus fem års praktik (FAR Förlag AB, 2005, s. 126). Båda har befogenhet att skriva under den slutgiltiga revisionsberättelsen som sätter punkt för revisionsprocessen.

Den oberoende variabeln godkänd revisor har, enligt vår kännedom, endast undersökts i en tidigare undersökning. Sundgren (1998), som genomförde studien i Finland, kom fram till att det inte finns något samband mellan revisorns kompetens (erhållen examen) och benägenheten att lämna orena revisionsberättelser.

Det vaga utbudet av tidigare studier har bidragit till vårt intresse att tillföra information till detta undersökningsområde. Vi tror att det kan finnas en skillnad mellan grupperna på grund av att en auktoriserad revisor har längre utbildning samt eventuellt i större omfattning är verksam på de större revisionsbyråerna, som kan tänkas stå bakom en större andel orena revisionsberättelser.

Hypotes 2: Det finns ett positivt samband mellan revisorns kompetens och oren revisionsberättelse.

3.3 Revisions- och övrigt arvode

I svenska årsredovisningar ska det specificeras hur stort arvode företaget betalar till revisionsbyrån, dels för revisionen och dels för övriga uppdrag. Övriga uppdrag innefattar uppgifter som inte omfattas av revisionsuppdraget eller uppgifter relaterade till uppdraget. (ÅRL, 5 kap, §21)

En kan misstänka att det skulle finnas ett negativt samband mellan höga revisions- och övriga arvoden och erhållandet av orena revisionsberättelser. Då revisorn rent ekonomiskt är mer beroende av en kund skulle man kunna tänka sig att tendensen att se mellan fingrarna ökar. Hypotesen att det föreligger ett negativt samband har undersökts i flera studier, men förkastats i samtliga (Craswell, Francis och Taylor, 1995; Craswell, Stokes och Laughton, 2002).

Craswell et al. (1995) kom i sin studie fram till att revisionsarvoden är kopplade till företagets karaktär, som exempelvis storlek och komplexitet. De fann inget samband mellan arvode och erhållandet av en oren revisionsberättelse. Vidare framkommer det att höga revisionsarvoden snarare är kopplat till risktagande vid revisionen än minskat oberoende. Craswell, Stokes och Laughton genomförde år 2002 en studie där även övrigt arvode behandlades. Det framkom även i denna studie att det ej föreligger något samband mellan oren revisionsberättelse och de olika arvodena.

Det kan argumenteras för att höga arvoden kan relateras till ökat arbete eller risk kopplat till uppdraget (Ireland, 2003; Willet och Page, 1996). Exempel på kostnader, kopplade till klienten, är ökade kostnader för att reducera risken för en eventuell rättstvist samt kostnader för revisorns ökade arbete (Coate och Loeb, 1997).

Revisorns oberoende kan påverkas av storleken på arvodet för övriga uppdrag då man agerar som konsult åt klientföretaget. Firth (2002) fann belägg för att en revisor vars oberoende försvagats genom höga övriga arvoden är mer benägen att ge en ren revisionsberättelse när en oren hade varit mer befogad. Han påvisade ett signifikant samband mellan höga arvoden för övriga uppdrag och rena revisionsberättelser. Svanström (2008) argumenterar för motsatsen, att mängden utförda övriga uppdrag snarare stärker revisorns oberoende. Barkess och Simnett (1994) lyckades inte identifiera ett samband, att typ av revisionsberättelse skulle vara beroende av omfattningen på övriga tjänster som klienten har köpt av revisorn.

Ett företag som har stora utgifter för övriga uppdrag är uppenbarligen i större behov av en revisors expertis gällande det löpande bokföringsarbetet. Ett högt arvode för övriga uppdrag kan tänkas öka sannolikheten för att erhålla en ren revisionsberättelse eftersom revisorn varit med löpande under året och rättat ut eventuella oklarheter. Därmed reduceras risken för företaget att få en anmärkning vid revision. Å andra sidan kan företag som ej redovisar eller redovisar ett väldigt lågt arvode för övriga uppdrag tänkas ha bra intern kontroll, vilket även det ökar sannolikheten för företaget att erhålla en ren revisionsberättelse. Detta på grund av att de själva har resurser och kunskap för att sköta den löpande bokföringen på ett korrekt sätt, vilket minskar behovet av konsulttjänster. En annan aspekt att ta i beaktande är att revisorns bedömning, då höga arvoden är aktuella, kan bli till klientens fördel snarare än att tillgodose intressenternas intresse för att denne vill ha en långsiktig affärsrelation med företaget. Baserat på den tidigare forskningen som har gett enhetliga resultat angående revisionsarvoden vill vi undersöka hur

situationen ser ut i Sverige. Vidare vill vi testa om det finns ett samband mellan arvodets storlek för övriga uppdrag och orena revisionsberättelser där tidigare studier kommit med motstridiga resultat. Arvodena testas i följande hypoteser:

Hypotes 3.1: Revisionsarvodets storlek har ett negativt samband med oren revisionsberättelse.

Hypotes 3.2: Storleken på arvodet för övriga uppdrag har ett negativt samband med oren revisionsberättelse.

3.4 Revisionsbyrå

Det finns empiriskt stöd för att storleken på anlita revisionsbyrå, om den är större eller ej¹, har ett positivt samband med erhållandet av en oren revisionsberättelse (DeFond et al., 1999; DeFond et al., 2002; Ireland 2003; Sundgren 1998). Detta kan kontrasteras mot andra undersökningar som menar att de större revisionsbolagen utfärdar avvikande revisionsberättelser i mindre omfattning (Baldacchino och Farrugia, 2005; Butler et al., 2004).

Något som är nära kopplat till sannolikheten att få en oren revisionsberättelse är revisionens kvalitet som är en av de faktorer som påverkar ett företags finansiella informations trovärdighet (Davidson och Neu, 1993). Det finns flera studier och undersökningar som kommit fram till att mycket tyder på att större revisionsbyråer erbjuder högre kvalitet på sina revisionstjänster än små byråer (Craswell, Francis och Taylor, 1995; Davidsson och Neu, 1993; DeAngelo, 1981; Ireland och Lennox, 2002; Ireland, 2003; Sundgren, 1998). Detta beror delvis på att stora, internationellt verksamma byråer har större finansiella resurser och mer att riskera än små, främst i form av negativ publicitet (Francis och Krishnan, 1996; Ireland, 2003; Chan och Walter, 1996).

Becker, DeFond, Jiambalvo och Subramanyam (1998), DeAngelo (1981) och Francis, Maydew och Sparks (1999) ponerar att större revisionsbolag erbjuder högre kvalitet på sina revisionstjänster. Revisorerna har även större möjlighet att förhålla sig oberoende till

¹ Med större revisionsbyråer menas, beroende på året då studien utfördes:

Big 8 (→ år 1989): Arthur Andersen, Arthur Young & Co., Coopers & Lybrand, Ernst & Whinney, Deloitte Haskins & Sells, Peat Marwick Mitchell, Price Waterhouse samt Touche Ross.

Big 6 (år 1989-1998): Arthur Andersen, Coopers & Lybrand, Deloitte & Touche, Ernst & Young, KPMG, Audit & Price Waterhouse.

Dessa blev senare Big 5 (år 1998-2001): Coopers & Lybrand och Price Waterhouse bildade PriceWaterhouseCoopers (2003).

Big 4 (år 2002→): Öhrlings PricewaterhouseCoopers, Deloitte, KPMG samt Ernst & Young.

företagsledningen än revisorerna på de små byråerna. Vidare har de har funnit indicier på att kompetensnivån är högre på de större byråerna. Som förklaring till detta nämns att de större revisionsbyråerna har mer att förlora på en misslyckad revision vilket i sin tur ger dem större incitament att upprätthålla en högre revisionskvalitet i jämförelse med de mindre revisionsbyråerna. De mindre revisionsbyråerna gör bedömningar som gynnar klienten samt kompromissar i högre grad för att öka chanserna för att klienten stannar kvar, vilket reducerar utfärdandet av anmärkningar efter avslutad revision. (DeAngelo, 1981; DeFond et al., 1999)

Något som kan kopplas till kvalitet är felaktigheter i revisionen. Baldacchino och Farrugia (2005) kom fram till att revision utförd av större revisionsbyråer i större omfattning är mindre felaktig, delvis på grund av att de har tekniska fördelar som gör att de enklare kan hålla sig uppdaterade om vilka förändringar som sker i branschen. De avslöjar även vinstmanipulationer i större utsträckning än revisorer på små byråer (Becker et al., 1998; Francis et al., 1999). Ett intressant samband framkom i en studie gjord av Geiger och Rama (2006). Den andel företag som hade fått en anmärkning om fortsatt drift och sedan inte gått i konkurs var betydligt lägre bland de företag som reviderades av de större revisionsbyråerna. Det framkom även att den andel företag som inte hade fått en anmärkning men som sedan gått i konkurs var lägre hos de som anlitat de större revisionsbyråerna.

Baserat på tidigare undersökningar kan man anta att större revisionsbyråer är mindre beroende av en enskild klient än vad små byråer är. Därmed kan de vara hårdare i sin granskning vilket skulle kunna resultera i fler revisionsanmärkningar. Små byråer är kanske mer beredda att se mellan fingrarna och göra bedömningar som gynnar klienten och på så sätt utveckla en långvarig affärsrelation. Konsekvensen av detta skulle kunna bli att större företag söker sig till mindre revisionsbyråer, då de vill erhålla en ren revisionsberättelse. En viktig aspekt som måste tas i beaktande är klientföretagets storlek. Denna kan ha viss inverkan på val av revisionsbyrå. Ju fler intressenter ett företag har desto viktigare blir det att aktuell revisor är verksam på en trovärdig byrå med god revisionskvalitet och gott rykte. Dessa egenskaper har i tidigare studier förknippats med större revisionsbyråer (bl.a. Craswell et al., 1995; Davidsson och Neu, 1993).

Hypotes 4: Det finns ett positivt samband mellan storleken på revisionsbyrån och oren revisionsberättelse.

3.5 Aktiebolagets storlek

Företagets storlek och dess samband med erhållandet av en oren revisionsberättelse har genom åren undersökts och storleken har mätts på olika sätt (Baldacchino och Farrugia, 2005; Francis och Reynolds, 2000; Gul, Lee och Lynn, 1992; Ireland, 2003; Keasey, Watson och Wynarczyk, 1988; Laitinen och Laitinen, 1998). Exempelvis kategoriserade Baldacchino och Farrugia (2005) företag som små då de uppfyllde samtliga kriterier gällande balansomslutning, omsättning och antal anställda. I undersökningen framkom det att företagets storlek inte var relevant för sannolikheten att få en anmärkning i revisionsberättelsen.

En undersökning genomförd av Laitinen och Laitinen (1998), vilka använde sig av samma storleksmått som nämnts ovan, fick ett annat resultat. Det visade sig att storleksmättet antal anställda gav ett negativt signifikant samband. Sannolikheten att erhålla en oren revisionsberättelse var större för mindre bolag. Resultatet bekräftas av Sundberg (2004) som i sin undersökning delvis behandlar antalet utfärdade orena revisionsberättelser i Sverige. Det framkom att andelen orena revisionsberättelser minskade markant med stigande företagsstorlek.

Vidare framkom det i Irelands (2003) undersökning att företagets storlek, mätt som balansomslutning, har en positiv inverkan på risken att få en oren revisionsberättelse som ej kan kopplas till fortlevnadsprincipen. Detta på grund av att risken är större för oenigheter mellan styrelse och VD:n samt revisorn angående tvivelaktiga metoder i revisionsarbetet. Däremot, har storleken ett negativt samband med oren revisionsberättelse kopplad till fortlevnadsprincipen.

Baserat på tidigare studier kan man anta att mindre företag erhåller orena revisionsberättelser i större omfattning än större. Vi håller med om detta då vi tror att större företag har en bättre intern kontroll jämfört med små företag som även kan tänkas skilja sig åt vad gäller ägarstruktur. I ett mindre aktiebolag är det vanligare att ägaren och VD:n representeras av samma person medan dessa roller i regel är separerade i större företag. Större företag har även mer att riskera om revisionsberättelsen är oren främst då intressentkretsen är större och en oren revisionsberättelse är ett tecken på att situationen inte är som den ska i företaget. Detta kan i sin tur ge negativ publicitet i större omfattning. För att undersöka om det föreligger ett samband gällande företagets storlek vill vi pröva följande hypotes:

Hypotes 5: Det finns ett negativt samband mellan företagets storlek och oren revisionsberättelse.

3.6 Bransch

DiMaggio och Powell (1983) behandlar den nyinstitutionella teorin och förklarar påtryckningar på företagen från professionella parter som försöker bibehålla sina egenintressen och utöva inflytande. Till exempel kan revisionsbyråer utöva påtryckningar på företag för att få de att agera som byrån önskar. Påtryckningar kan vara genom hårdare kontroll eller varning om lämnande av en oren revisionsberättelse. Dopuch, Holthausen och Leftwich (1987) påvisar också att omfattningen av orena revisionsberättelser varierar mellan branscher över tid.

Baldacchino och Farrugia (2005) menar att det finns ett signifikant samband mellan revisorns benägenhet att lämna anmärkning och den bransch som klientföretaget verkar inom. De lyfter fram att anmärkningar som rör oenigheter med styrelse och VD är mer förekommande i företag som är verksamma inom import, grossist- och detaljhandel. Vad gäller anmärkningar om fortlevnadsprincipen kunde de inte finna något samband med den bransch som klienten är verksam inom.

Vi har märkt att utbudet av studier som har behandlat branschens inverkan på sannolikheten att erhålla en oren revisionsberättelse är tämligen begränsat. De studier vi funnit har gett oss vissa indikationer om att ett eventuellt samband skulle kunna föreligga då man undersöker bransch i förhållande till erhållandet av revisionsberättelser som avviker från standardutformningen.

Hypotes 6: Det finns ett samband mellan bransch och oren revisionsberättelse.

3.7 Företagets ekonomi

Många studier har genom åren behandlat företagets finansiella situation och dess påverkan på erhållandet av en oren revisionsberättelse (Chan och Walters, 1996; DeFond et al., 1999; Dopuch et al., 1987; Doumpos, Spathis och Zopounidis, 2003; Firth, 2002; Francis och Reynolds, 2001; Frost, 1997; Ireland, 2003; Laitinen och Laitinen, 1998; Spathis, 2002; Sundgren, 1998).

När ett företag erhåller en oren revisionsberättelse är detta en indikation på att företagets finansiella rapporter ej ger en rättvisande bild (Hua, 1997). Frost (1997) skriver att de företag, som inkluderades i hans undersökning, som fick en oren revisionsberättelse var finansiellt svagare än de företag som inte fick någon anmärkning. Laitinen och Laitinen (1998) fann att den orena revisionsberättelsen kunde associeras med låg lönsamhet, hög skuldsättning samt låg tillväxt.

Flera studier har visat att företag som erhåller en oren revisionsberättelse generellt sett har en mer ansträngd ekonomi än de som får en ren (Francis och Reynold, 2000; Frost, 1997; Laitinen och Laitinen, 1998; Sundgren, 1998).

3.7.1 Företagets lånesituation

Skuldsättningsgraden mäter hur stor del av ett företags totala kapital som är belånat. Är en stor del av företaget belånat kan detta tyda på att företaget har en mer ansträngd ekonomi jämfört med företag som har en lägre skuldsättningsgrad.

Resultatet av Francis och Reynolds (2001) studie visar att det finns ett negativt samband mellan klientens finansiella prestation och sannolikheten för att få en oren revisionsberättelse. Företag som är sunda och presterar bra löper en större chans att erhålla en ren revisionsberättelse. Syftet med deras studie var att identifiera de finansiella mått som kunde kopplas till erhållandet av en oren revisionsberättelse. Det framkom att skuldsättningsgraden hade ett starkt samband med en anmärkning. En förändring av detta mått var en av de mest signifikanta variablerna för erhållandet av en oren revisionsberättelse enligt Frost (1997) och Dopuch et al. (1987).

Även Chan och Walters (1996) samt DeFond et al. (1999) visade i sina studier att företag som fått en oren revisionsberättelse hade en signifikant högre skuldsättning än de som erhöll en ren revisionsberättelse. De undersökte en fyraårsperiod och såg att skuldsättningsgraden för företagen som fått en oren revisionsberättelse hade ökat signifikant det år de fick en oren revisionsberättelse. Skuldsättningsgraden har i dessa studier räknats fram genom att skulderna divideras med det totala kapitalet. En hög skuldsättningsgrad tyder på högre finansiell risk hos bolaget vilket även en låg soliditet gör.

Företagets risk kan mätas genom långfristiga skulder i förhållande till eget kapital (Ireland, 2003). Hon fann i sin undersökning att hög finansiell risk ökade sannolikheten för att få en oren revisionsberättelse. Vidare skilde hon på orsakerna bakom den orena revisionsberättelsen. Dessa kunde antingen relateras till fortlevnadsprincipen, som utfärdas då revisorn ser risken som stor att företaget ej kommer att kunna fortsätta sin verksamhet inom en överskådlig framtid, eller till övriga anmärkningar som kunde relateras till bristfälliga bevis eller då revisor och klient inte kommer överens. Denna orsaksdistinktion gav ingen skillnad utan båda orsakerna gav signifikanta samband.

Ett annat mått på företagets skuldnivå är *equity ratio*, som är inversen av skuldsättningsgraden. Vid användandet av detta mått är ett lågt tal en indikation på hög skuldsättning. Det framkom i en finsk studie att andelen eget kapital i förhållande till skulder var lägre för de som fick en oren än för de som fick en ren revisionsberättelse och att skillnaden var signifikant (Laitinen och Laitinen, 1998). Chan och Walter (1996) påvisade att företag som får en revisionsberättelse som avviker från standardutformningen i högre grad har en högre skuldsättning jämfört med andra företag, vilket stämmer överens med de studier som diskuterats ovan.

En hög andel skulder, allt annat lika, innebär en högre risk för revisorn. När den finansiella risken för revisorn ökar finns troligtvis starkare incitament för denna att vara mer uppmärksam vid revision och därmed upptäcka fel under revisionsförfarandet. Argumentet stöds av tidigare studier som visat att det finns ett signifikant samband mellan företagets lånesituation och dess erhållande av en oren revisionsberättelse. Ovan nämnda studier har behandlat företagens finansiella risk på olika vis. Vi väljer att använda oss av nyckeltalet skuldsättningsgrad för detta ändamål. Därmed ställs följande hypotes:

Hypotes 7: Det finns ett positivt samband mellan skuldsättningsgrad och oren revisionsberättelse.

3.7.2 Lönsamhet

Flertalet studier indikerar att företag som erhåller orena revisionsberättelser eller har felaktiga finansiella rapporter i större omfattning utgörs av de som har låg lönsamhet (Chan och Walter, 1996; Dopuch et al., 1987; Doumpos et al., 2003; Firth, 2002; Gaganis, Pasiouras och Zopounidis, 2006; Laitinen och Laitinen, 1998; Spathis, 2002). En orsak till att företagen erhåller orena revisionsberättelser kan vara att de inte möter sina finansiella åtaganden eftersom deras fortlevnad är mer betvivlad (Francis och Reynolds, 2001).

Dopuch et al. (1987) fann ett signifikant samband mellan årets resultat och erhållandet av en oren revisionsberättelse. Sannolikheten för företaget att erhålla en ren revisionsberättelse minskade då företagen redovisade ett negativt resultat. Även Laitinen och Laitinen (1998) påvisade att företag med lägre resultat i större omfattning fick orena revisionsberättelser. Ireland (2003) argumenterar för att företag med negativt resultat löper större risk att erhålla orena revisionsberättelser relaterade till fortlevnadsprincipen. Detta då företag som redovisar ett negativt resultat med

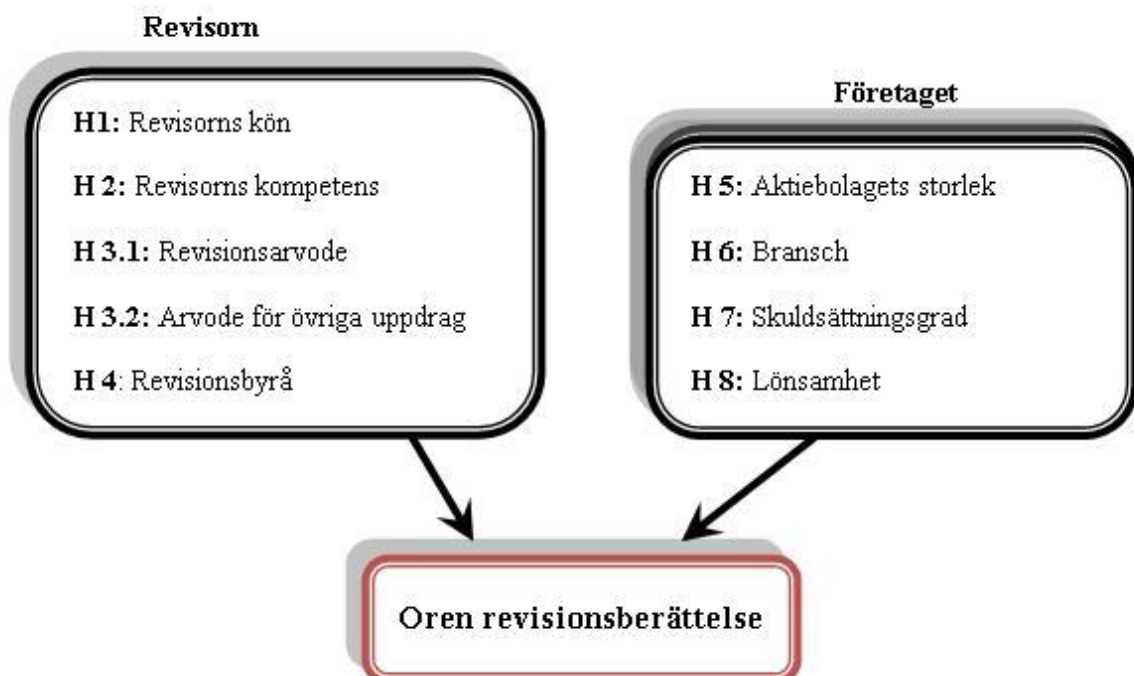
större sannolikhet använder sig av tveksamma redovisningsmetoder för att försköna verkligheten genom att övervärdera sin finansiella ställning.

Ett annat mått som ligger nära årets resultat är företagets lönsamhet som Doumpou et al. (2003) har mätt genom räntabilitet på totalt kapital. Undersökningen visade ett signifikant samband mellan lönsamhet och orena revisionsberättelser. Räntabilitet på totalt kapital var en av de variabler som var relevant i deras modell för att förutse om företaget kommer att erhålla en oren revisionsberättelse eller ej. Även Gaganis et al. (2006) påvisade ett negativt signifikant samband mellan räntabilitet på totalt kapital och oren revisionsberättelse.

Då ovanstående information ger entydiga signaler om att låg lönsamhet leder till en större andel orena revisionsberättelser har vi som avsikt att undersöka om detta även är tillämpligt i Sverige.

Hypotes 8: Det finns ett negativt samband mellan lönsamhet och oren revisionsberättelse.

3.8 Sammanfattning av hypoteser

Figur 2: Sammanställning av oberoende variabler i samband med oren revisionsberättelse

4. Empirisk metod

I detta kapitel presenteras tillvägagångssättet för uppsatsens undersökning. Därefter redogörs för de variabler som vi avser att mäta samt hur dessa ska registreras. Detta följs av tillvägagångssätt vid urval.

4.1 Undersökningsmetod

Syftet med uppsatsen är att undersöka om det finns ett samband mellan revisorns kön och lämnandet av en ören revisionsberättelse. Vi vill även finna andra faktorer som kan ha ett samband med erhållandet av anmärkningar. För att realisera uppsatsens syfte kommer sekundärdata i form av årsredovisningar att användas. I vårt fall är en dokumentstudie det mest lämpliga och effektiva alternativet för att få tillgång till den information som vi behöver för vidare analys. Relevant data kommer att samlas in och göras mätbar. Detta för att kunna generalisera och dra slutsatser som är tillämpbara på Sveriges samtliga aktiebolag.

Tillgång till årsredovisningarna fås genom Affärsdatas databas och då dessa är offentliga handlingar kommer större problem ej uppstå vid insamlandet. Informationen som kvantifieras kommer från aktiebolagens årsredovisningar och är kvalitetssäkrad av revisorer. Den är riktig i den mån att revisorn skrivit under och godkänt innehållet, men det är inte 100 procent säkerställt att den är felfri. Årsredovisningarna är inte modifierade eller manipulerade och därmed är dessa data mycket användbara i vår studie (Jacobsen, 2002, s. 188).

I årsredovisningarna finns de variabler som vi söker och med statistiska analyser kommer våra hypoteser att testas. Då vi funnit alla variabler och registrerat dessa väljer vi att göra bivariata analyser. Detta gör vi för att undersöka vilka variabler som är signifikanta. Därefter testas samtliga variabler i en logistisk regression. Sammanställningar av variablerna kommer att ske i Excel och analysförfarandet kommer att genomföras i datorprogrammet SPSS.

4.2 Operationalisering

I detta avsnitt presenteras de variabler som vi avser mäta i vår studie samt tillvägagångssättet för insamlandet. De aktuella variablerna är kön, revisorns titel, revisionsarvode, arvode för övriga uppdrag, revisionsbyrå och företagsspecifika egenskaper. Samtliga siffror och uppgifter kommer att inhämtas ur årsredovisningar från räkenskapsåret 2008. För de aktiebolag som har ett brutet

räkenskapsår kommer vi att granska de årsredovisningar som har flest månader under 2008. Vi kommer själva räkna ut de mått som vi avser mäta vilket gör att det inte kommer att uppstå några missförstånd om hur talen har räknats fram. Risken finns att informationen som vi registrerar vid genomförandet av undersökningen antecknas eller matas in felaktigt. Dessa risker försöker vi dock minimera genom att kontrollera vår dokumentstudie efter avskrivningen av siffror ur årsredovisningarna.

4.2.1 Oren revisionsberättelse – beroende variabel

Uppsatsens beroende variabel är oren revisionsberättelse. Denna variabel används för att en jämförelse med ett antal oberoende variabler som exempelvis, manlig/kvinnlig revisor samt företagets storlek ska kunna genomföras. I tidigare avsnitt diskuterades tidigare forskning där bland annat ett positivt samband mellan företagets storlek och oren revisionsberättelse påvisades. Vi vill med vår studie undersöka detta och andra samband på nytt för att anta eller förkasta de hypoteser som presenteras nedan. Vilken typ av revisionsberättelse, oren (avviker från standardutformningen) eller ren, företaget erhöll registreras med 0 respektive 1 (0 = ren revisionsberättelse; 1 = oren revisionsberättelse).

4.2.2 Hypoteser

H1: Det finns ett positivt samband mellan en kvinnlig revisor och oren revisionsberättelse.

För att testa ställd hypotes hämtas information om den undertecknande revisorns kön. Namnet avläses i revisionsberättelsen och registreras med 1 respektive 2 (1 = kvinna; 2 = man). Vid svårigheter att avgöra om namnet är kvinnligt eller manligt använder vi oss av sökmotorn Google.

H2: Det finns ett positivt samband mellan revisorns kompetens och oren revisionsberättelse.

Vi kommer att undersöka vilken titel revisorn innehar som har skrivit under revisionsberättelsen (jmf. Sundgren, 1998 och Öhman et al., 2006). Revisorns examen registreras med 1 respektive 2. Typ av examen avläses i revisionsberättelsen (1 = godkänd; 2 = auktoriserad).

H3.1: Revisionsarvodets storlek har ett negativt samband med oren revisionsberättelse.

Arvodet finns registrerat i årsredovisningen, vilket vi kommer att registrera i exakta tal.

H3.2: Storleken på arvodet för övriga uppdrag har ett negativt samband med oren revisionsberättelse.

Storleken på arvodet för övriga uppdrag registreras i exakta tal.

H4: Det finns ett positivt samband mellan storleken på revisionsbyrå och oren revisionsberättelse.

För att pröva hypotesen registreras vilken revisionsbyrå som har reviderat företaget. De större revisionsbyråer klassificeras som Big 4 (Öhrlings PricewaterhouseCoopers, Ernst & Young, KPMG samt Deloitte) och kommer att registreras som 1 = Öhrlings, 2 = E&Y, 3 = KPMG, 4 = Deloitte och övriga revisionsbyråer registreras med revisionsbyråns namn. Då det ej framgår av revisionsberättelsen eller not i årsredovisningen vilken revisionsbyrå som anlitas görs en sökning på Riksdelens hemsida. De revisionsbyråer som vi ej finner namnen på registreras som 0 = övriga revisionsbolag.

H5: Det finns ett negativt samband mellan företagets storlek och oren revisionsberättelse.

Företagets storlek kommer att mätas på det traditionella viset, det vill säga genom tre olika mått, antal anställda, balansomslutning samt omsättning (Baldacchino och Farrugia, 2005; Laitinen och Laitinen, 1998). Uppgift om antal anställda hämtas från not i årsredovisningen. Balansomslutningen avläses direkt ur balansräkningen och omsättningen avser nettoomsättningen. Dessa siffror kommer att registreras i exakta tal.

H6: Det finns ett samband mellan bransch och oren revisionsberättelse

Registrering av vilken bransch företaget är verksam inom sker med hjälp av dess *SNI-kod* (Statistiska Centralbyrån) som finns tillgängliga i Affärsdata. Koderna bygger på EU:s standard, NACE. Vi har kodat de 18 huvudbranscherna med bokstäver (bilaga 1). I de fall då SNI-koden ej framgår i Affärsdata använder vi oss av företagsdatabasen *www.121.nu*.

Då ett företag är verksam inom flera olika verksamheter registrerar vi den verksamhet som står först i bolagsordningen om det inte på annat sätt framgår vilken som är företagets huvudverksamhet. Detta på grund av att vi inte kan försäkra oss om vilken verksamhet som är

företagets huvudverksamhet. På så sätt blir registreringen konsekvent för alla företag som är med i vårt urval. Vi kommer registrera den bransch som är aktuell för verksamhetsåret 2008.

H7: Det finns ett positivt samband mellan skuldsättningsgrad och oren revisionsberättelse

För att testa denna hypotes registrerar vi företagets skulder i exakta tal och räknar därefter ut skuldsättningsgraden genom att dividera justerade skulder med totalt kapital (Chan och Walters, 1996; Doumpos et al., 2002; Frost, 1997).

H8: Det finns ett negativt samband mellan lönsamhet och oren revisionsberättelse

För att undersöka företagens lönsamhet kommer vi att använda oss av räntabilitet på totalt kapital, räntabilitet på eget kapital samt årets resultat. Räntabilitet på totalt respektive eget kapital räknas ut genom att resultat efter finansiella poster plus räntekostnader divideras med totalt kapital respektive eget kapital (Ax, Johansson och Kullén, 2005, s. 585). Årets resultat registreras i exakta tal.

4.3 Urval

För att uppnå uppsatsens syfte ska vi genomföra en dokumentstudie i form av analys av 500 svenska aktiebolags årsredovisningar. Vi gör därmed en avgränsning till att enbart behandla aktiebolag. Vidare gör vi ingen avgränsning vad gäller exempelvis omsättning. Rent praktiskt är det inte möjligt för oss att inkludera hela populationen i vår undersökning och göra en totalstudie, därför måste vi göra stickprov ur populationen. För att få vårt stickprov representativt, det vill säga att svaren kan generaliseras och representera alla aktiebolag i Sverige, kommer vi att göra ett systematiskt urval (Bryman & Bell, 2005, s. 116). Med denna urvalsteknik kommer vi att få full spridning i hela populationen och därmed kunna dra slutsatser om alla aktiebolag som stickprovet representerar.

Enligt Affärsdata fanns det den 4 maj 2010, 360 102 aktiva aktiebolag (Affärsdata) i Sverige. Vi behöver enligt Saunders modell (2003, s. 156) granska minst 383 aktiebolag för att statistiskt kunna säkerställa hela populationen med ett 95-procentigt konfidensintervall.

För att ett systematiskt urval ska kunna genomföras kommer vi att dividera antalet enheter som populationen består av med urvalet, det vill säga 360 102 dividerat med 500. Siffran vi får fram

innebär att vi ska undersöka var 720:e enhet i registret. Vi vet att vi ska undersöka vart 720:e aktiebolag men frågan är vilket nummer det första bolaget ska ha. Då man använder sig av ett systematiskt urval är det viktigt att slumpmässigt få fram den siffra som säger vart man ska börja. Startnumret ska enligt Saunders et al. (2003, s. 164), i vårt fall, ligga inom intervallet 1-720 och kan fås fram genom en slumpvis nummertabell. När vi erhållit vårt startnummer (411) som ligger inom det angivna intervallet vet vi var vår datainsamling ska påbörjas och därefter behandlas de aktiebolag som kommer med ett intervall på 720 enheter.

Om det under datainsamlandets gång skulle vara så att vi av någon anledning inte får tillgång till ett bolags årsredovisning eller om dessa ej varit verksamma under år 2008 kommer aktiebolaget som följer närmast i registret att studeras. Därefter återgår vi till det ursprungliga intervallsystemet.

5. Analys

I uppsatsens femte kapitel sammanställs och analyseras den data som har samlats in i den empiriska undersökningen. Analys och prövning av hypoteser sker med Chi²-test, Spearman's korrelationstest samt logistisk regression. Resultatet ligger till grund för uppsatsens diskussion och slutsatser.

Analyskapitlet inleds med en presentation av beskrivande statistik för de olika variablerna som vi genomgående använder oss av. Med anledning av att både dikotoma och kontinuerliga variabler behandlas i analysen väljer vi att presentera informationen i olika tabeller. För att testa om sambanden mellan den beroende variabeln, oren revisionsberättelse, och de dikotoma variablerna är signifikanta har vi använt oss av Pearson's Chi²-test (Djurfeldt, Larsson och Stjärnhagen, 2010, s. 213 ff). Då vårt stickprov består av 500 bolag, kan det antas att de kontinuerliga variablerna kan vara ungefär normalfördelade (Körner och Wahlgren, 2007, s. 131). För att kontrollera om vårt urval är normalfördelat eller ej har vi använt Kolmogorov Smirnov test (Aronsson, 1999, s. 257). Resultatet visade att ingen variabel är normalfördelad, vilket är ett vanligt utfall i studier inom finans och redovisning (Gaganis et al., 2003). Vi valde därför att logaritmera de kontinuerliga variablerna.

Ett 95-procentigt konfidensintervall kommer att användas vilket innebär att de statistiska testerna genomförs med en 5-procentig signifikansnivå. Detta innebär att sannolikheten för att vi finner ett samband i undersökning som inte kan appliceras på Sveriges samtliga aktiebolag är 5 procent. Vid en signifikansnivå på mindre än 5 procent kan de ställda hypoteserna ej förkastas (Bryman och Bell, 2005, s. 269; Doumpos et al., 2003; Firth, 2002; Ireland, 2003; Körner och Wahlgren, 2007, s. 207).

5.1 Beskrivande statistik

Avsnittet inleds med en sammanställning av insamlad data för den beroende variabeln och de oberoende variablerna för att ge en överblick över våra variabler. Dessa har delats in i två kategorier; dikotoma och kontinuerliga, vilka redovisas i tabell 1.1-7 respektive 2.

I vår studie var 87 procent av de granskade revisionsberättelserna rena och 13 procent orena. Andelen orena revisionsberättelser ligger i linje med tidigare studier som fått fram en andel runt 10-15 procent (Hasselberg och Kehrer, 1995; Spjut och Ulfhielm, 2008; Sundberg, 2004).

(n=500)	Antal	Procent
Ren	435	87
Oren	65	13
Totalt	500	100

Tabell 1.1: Revisionsberättelse

(n=500)	Antal	Procent
Kvinna	93	18,6
Man	407	81,4
Totalt	500	100

Tabell 1.2: Revisorns kön

Av de revisorer som skrivit under revisionsberättelserna har 93 st (19 procent) varit kvinnor och 407 st (81 procent) män. Det är värt att ha i åtanke att den 1 januari 2009 var 56 procent av Sveriges 3996 yrkesverksamma revisorer män och 44 procent kvinnor (Revisorsnämnden). Därmed är de kvinnliga revisorerna underrepresenterade i studien. Andelen godkända revisorer i undersökningen var 41 procent och motsvarande siffra för de auktoriserade revisorerna var 59 procent.

(n=500)	Oren	Ren	Totalt
Kvinna	12 (12,9%)	81 (87,1%)	93
Man	53 (13,0%)	354 (87,0%)	407
Totalt	65	435	500
Signifikans:	0,975		

Tabell 1.3: H1 Revisionsberättelse och kön

Av de kvinnliga revisorerna har 13 procent lämnat orena revisionsberättelser och 87 procent rena. Bland männen är motsvarande siffror desamma. Dock har vi ej funnit något signifikant samband mellan revisorns kön samt lämnandet av oren revisionsberättelse.

(n=500)	Oren	Ren	Totalt
Godkänd	28 (13,6%)	178 (86,4%)	206
Auktoriserad	37 (12,6%)	257 (87,4%)	294
Totalt	65	435	500
Signifikans:	0,742		

Tabell 1.4: H2 Revisionsberättelse och revisorns kompetens

Av de godkända revisorerna har 14 procent lämnat en oren revisionsberättelse och 86 procent en ren. Motsvarande siffror för de auktoriserade är 13 procent respektive 87 procent. Sambandet är inte signifikant mellan revisorns titel och lämnandet av oren revisionsberättelse.

Information om den revisionsbyrå som revisorn varit verksam i samlades in enligt beskrivning i kapitel 4.2. Efter sammanställning av samtliga företag delade vi in de namngivna revisionsbyråerna i fyra nya kategorier; BDO, SET revisionsbyrå, Grant Thornton samt övriga. Indelningen gjordes eftersom dessa tre revisionsbyråer anlidades mest frekvent av företagen. Variabeln övrig revisionsbyrå skapades för att spridningen var stor, det fanns för många små privata revisionsbyråer som inte kunde utgöra en egen grupp. Alla revisionsbyråerna kodades därefter som dikotoma variabler, exempelvis kodades KPMG som 1 och alla andra som 0. Tillvägagångssättet upprepades med samtliga revisionsbyråer. För att testa om det fanns något signifikant samband mellan oren revisionsberättelse och revisionsbyrå genomfördes åtta separata Pearson χ^2 -test. Endast Deloitte visade signifikant samband. Orsaken till detta var att endast ett fåtal av bolagen anlidade Deloitte men då dessa lämnade en hög andel orena revisionsberättelser relativt de andra revisionsbyråerna visades ett signifikant samband som dock kan ifrågasättas. På grund av för litet underlag för att kunna göra en rättvisande analys valde vi att slå samman Big 4 byråerna och resterande hamnade i en övrig kategori (Ireland, 2003). En dikotom variabel gjordes med Big 4 och övriga som därefter testades i den logistiska regressionsanalysen, där Big 4 kodades som 1 och övriga 0.

(n=500)	Oren	Ren	Totalt
Övriga	47 (14,4%)	280 (85,6%)	327
Big 4	18 (10,4%)	155 (89,6%)	173
Totalt	65	435	500
Signifikans:	0,209		

Tabell 1.5: H4 Revisionsberättelse och revisionsbyrå

10 procent av revisionsberättelserna som lämnades av revisorer verksamma på Big 4 revisionsbyråerna (Öhrlings PricewaterhouseCoopers, Ernst & Young, KPMG, Deloitte) var orena och 90 procent rena. Motsvarande siffror för de övriga revisionsbyråerna var 14 procent respektive 86 procent. Sambandet mellan byråerna och lämnandet av en oren revisionsberättelse är inte statistiskt säkerställt.

(n=500)	Ren	Oren	Totalt	Signifikans
B1	61	10	71	0,769
Inom bransch	85,9%	14,1%	100%	
Inom revisionsberättelse	14,0%	15,4%	14,2%	
B2	73	8	81	0,408
Inom bransch	90,1%	9,9%	100%	
Inom revisionsberättelse	16,8%	12,3%	16,2%	
B3	91	10	101	0,300
Inom bransch	90,1%	9,9%	100%	
Inom revisionsberättelse	20,9%	15,4%	20,2%	
B4	129	25	154	0,151
Inom bransch	83,8%	16,2%	100%	
Inom revisionsberättelse	29,7%	38,5%	30,8%	
B5	81	12	93	0,989
Inom bransch	87,1%	12,9%	100%	
Inom revisionsberättelse	18,6%	18,5%	18,6%	
Totalt	435	65	500	

Tabell 1.6: H6 Revisionsberättelse och bransch

Alla bransch kategorier (se bilaga 2 för ytterligare information om gjord bransch kategorisering) innehöll tillräckligt många observationer för att vidare analys skulle kunna genomföras med respektive bransch kategori som dikotom variabel. Pearson's Chi²-test genomfördes för att undersöka sambandet mellan oren revisionsberättelse och bransch. Resultatet visade att det inte finns något signifikant samband på 5-procentsnivå.

(n=500)	Oren	Ren	Totalt
Negativt resultat	42 (25,5%)	123 (74,5%)	165
Positivt resultat	23 (6,9%)	312 (93,1%)	335
Totalt	65	435	500
Signifikans:	0,000		

Tabell 1.7: H9c Revisionsberättelse och årets resultat

Årets resultat gjordes efter sammanställning av de exakta talen om till en dikotom variabel som antog positivt (kodades som 2) respektive negativt (kodades som 1) värde, då spridningen var för stor. Årets resultat som dikotom variabel har använts i tidigare studier (Francis och Reynolds, 2001; Ireland, 2003; Sundgren, 1998). Åtgärden resulterade i en bättre analysgrund. Anledningen till att vi inte fann något signifikant samband, då variabeln var kontinuerlig, berodde troligtvis på den stora variationen och spridningen i företagens redovisade resultat.

Det kan ur ovanstående tabell avläsas att de företag som redovisade ett negativt resultat i 25 procent av fallen fick en oren revisionsberättelse. Bland företagen med positivt resultat var motsvarande siffra endast 7 procent. Sambandet mellan negativt resultat och oren revisionsberättelse är statistiskt säkerställt på signifikansnivån 1 procent.

Nedanstående tabell innehåller information om minimi- och maximivärde, medelvärde, standardavvikelse samt resultatet av Kolmogorov Smirnov test. Anledningen till att soliditeten har ett negativt minimivärde är att en del företag i undersökningen hade negativt eget kapital.

(n=500)	Min	Max	Medel	Standard- avvikelse	Kolmogorov- Smirnov Z
3.1. Revisionsarvode	0	470020	15727,04	29361,35	0,000
3.2. Övrigt arvode	0	200393	8398,71	20526,32	0,000
5.a. Antal anställda	0	450	5,1	22,6	0,000
5.b. Balansomslutning	648	3,71E+09	17552005,3	1,92E+08	0,000
5.c. Omsättning	-5054	4,80E+08	8334118,89	29851267,43	0,000
7. Skuldsättningsgrad	0	124,84	0,81	5,59	0,000
8.a. R_t	-111,5	28,63	-0,12	5,17	0,000
8.b. R_e	-178,98	46,47	-0,22	8,93	0,000
8.c. Årets resultat	-2,97E+08	64389411	-272392,11	13826206,39	0,000

Tabell 2: Beskrivande statistik

Tabell 2 visar att standardavvikelsen för omsättning, balansomslutning samt årets resultat var extremt stor, vilket tyder på att det fanns stora variationer mellan företagen. Eftersom Kolmogorov Smirnov test visade att de ovanstående variablerna inte var normalfördelade, signifikansnivån var lägre än fem procent, valde vi att logaritmera dessa. Kommande tester genomfördes med logaritmerade värden.

Företagets storlek mättes i antal anställda, balansomslutning och omsättning. I snitt hade de 5 anställda och ett medelvärde vad gäller balansomslutningen på ca 17,6 miljoner. Orsaken till det höga medelvärdet är att undersökningen innefattar ett fåtal företag med extremt hög balansomslutning relativt övriga bolag. Även företagens omsättning samt resultat visar på en stor variation mellan företagen vilket resulterat i en hög standardavvikelse.

Det genomsnittliga företaget i undersökningen hade en skuldsättningsgrad på 81 procent. Detta stämmer bra överens med det låga värdet för företagens genomsnittliga soliditet.

5.2 Korrelationsanalys

För att studera korrelationen mellan variablerna har Spearman's korrelationstest genomförts. I tabell 3 visas hur variablerna är korrelerade med varandra samt om de visar ett signifikant samband med den beroende variabeln. I matrisen kan utläsas att det finns stöd för hypoteserna 5, 7, 8 och 9 men inte för resterande hypoteser.

(n=500)	0	1	2	3.1	3.2	4	5.a	5.b	5.c	6.a	6.b	6.c	6.d	6.e	7	8.a	8.b	8.c
0. Oren revisionsberättelse	1,000																	
1. Revisorskön	,001	1,000																
2. Revisorskompetens	-,015	,153''	1,000															
3.1. Revisionsarvode	,032	,052	,061	1,000														
3.2. Övrigt arvode	-,023	-,036	-,048	,251''	1,000													
4. Big 4	-,056	,024	,130''	,111'	,137''	1,000												
5.a. Antal anställda	-,019	,064	-,022	,524''	,263''	,064	1,000											
5.b. Balansomslutning	-,234''	,024	,097'	,479''	,128''	,172''	,377''	1,000										
5.c. Omsättning	-,032	,080	-,033	,595''	,256''	,147''	,741''	,586''	1,000									
6.a. B1	,013	,062	-,009	,152''	,125''	,102'	,231''	,137''	,218''	1,000								
6.b. B2	-,037	-,032	-,005	-,017	,015	,031	-,076	,110'	-,020	-,176''	1,000							
6.c. B3	-,046	-,041	-,075	,059	,053	,042	,118''	,015	,148''	-,205''	-,218''	1,000						
6.d. B4	,064	-,026	,074	-,079	-,140''	-,066	-,231''	-,121''	-,244''	-,271''	-,289''	-,336''	1,000					
6.e. B5	,001	,041	,020	-,082	-,014	-,074	,029	-,086	-,035	-,193''	-,206''	-,239''	-,317''	1,000				
7. Skuldsättningsgrad	,260''	,010	-,023	,097'	,096'	,061	,174''	,035	,231''	,112'	,056	,084	-,180''	-,020	1,000			
8.a Rt	-,217''	-,012	-,089'	,110'	,063	,081	,145''	,200''	,260''	,009	,034	,005	,049	-,099'	-,128''	1,000		
8.b. Re	-,098'	,035	-,046	,152''	,058	,112'	,156''	,240''	,318''	,082	,052	-,004	,000	-,110'	,169''	,767''	1,000	
8.c. Årets resultat	,260''	,040	,147''	-,060	-,024	,008	-,193''	-,219''	-,257''	-,030	-,012	-,035	,011	,062	,124''	-,709''	-,535''	1,000

** Signifikant på 1-procentsnivå

* Signifikant på 5-procentsnivå

Tabell 3: Korrelationsmatris med logaritmerade värden

5.2.1 Kollinearitetstest

I tabell 3 kan man se att den höga korrelationen mellan en del variabler indikerar att det finns kollinearitetsproblem. Detta orsakas av att variablerna mäter samma sak. Exempelvis är variablerna räntabilitet på totalt kapital, räntabilitet på eget kapital samt årets resultat alla mått på företagets lönsamhet. På grund av att de observerar samma teoretiska faktor, lönsamhet, valde vi att exkludera räntabilitet på eget kapital i de kommande analyserna. De två andra måtten ger oss två olika indikationer på lönsamhet i vår undersökning, då räntabilitet fångar exakta tal och årets resultat endast behandlar om företaget gått med vinst eller förlust. De mäter alltså samma sak och bör således inte inkluderas i samma logistiska regressionsmodell, vilket bekräftades av de kollinearitetstest som genomfördes för att testa om variablerna kan undersökas tillsammans. Liknande situation uppstod med företagets storlek varför vi valde att exkludera antal anställda samt omsättning och använda balansomslutning som mått. I kollinearitetstestet koncentrerade vi oss på VIF-värdet och då detta låg nära eller översteg 2,5 (Djurfeldt et al., 2010, s. 366) fanns en stark indikation på att den berörda variabeln skapar störningar bland övriga variabler, vilket av naturliga skäl var fallet med de variabler som mäter samma sak. Omsättning samt antal anställda skapade störningar bland övriga variabler, varför vi valde endast att använda oss av balansomslutning som mått på företagets storlek. Utfallen kontrollerades mot korrelationsmatrisen och stämde väl överens.

5.3 Logistisk regression

Vi kommer att analysera insamlad data i en logistisk regressionsanalys. Denna passar vårt material då den beroende variabeln är dikotom, det vill säga endast kan anta två värden, och de oberoende variablerna är kontinuerliga samt dikotoma (Djurfeldt et al., 2010, s. 373). Syftet med analysen är att undersöka i hur stor utsträckning de valda variablerna påverkar oren revisionsberättelse genom att testa de ställda hypoteserna.

I tabell 4 presenteras en sammanställning av de två logistiska modellerna där vi testat hypoteserna. Vi använder modellerna för att se vilken riktningkoefficient variablerna har samt om de är signifikanta.

Logistisk regressionsanalys	Modell 1		Modell 2	
(n=500)	B	Förv. (B)	B	Förv. (B)
1. Revisorns kön	-0,031	0,970	-0,053	0,948
2. Revisorns kompetens	-0,211	0,809	0,010	1,010
3.1. Revisionsarvode	----	----	0,341	1,407
3.2. Övrigt arvode	-0,022	0,979	----	----
4. Revisionsbyrå	-0,180	0,835	-0,082	0,921
5.b. Balansomslutning	-0,653	0,521**	-0,858	0,424**
6.a. B1 ^a	-0,411	0,663	-0,372	0,689
6.b. B2 ^a	0,000	1,000	-0,114	0,892
6.c. B3 ^a	0,053	1,055	-0,064	0,938
6.d. B4 ^a	-0,636	0,529	-0,684	0,505
7. Skuldsättningsgrad	5,531	252,440**	5,839	343,557**
8.a. R _t	----	----	-173,834	0,000*
8.c. Årets resultat (+/-)	1,263	3,535**	----	----
Modell Chi² (χ²)		70,150**		63,847**
Förutsägelse i procent		88,2		88,0
Nagelkerke (R²)		0,243		0,223

^a= B5 används som referensgrupp. En negativ riktningskoefficient innebär att sannolikheten för exempelvis B1 att erhålla en oren revisionsberättelse är mindre än för företag inom B5.

** Signifikant på 1-procentsnivå

* Signifikant på 5-procentsnivå

Tabell 4: Logistisk regressionsanalys med logaritmerade variabler (modell 1 och 2)

Den beroende variabeln är om revisionsberättelsen avviker ifrån standardutformningen eller ej och är densamma i båda modellerna, det som skiljer dem åt är fyra olika variabler. I modell 1 är variablerna revisionsarvode och räntabilitet på totalt kapital exkluderade men inkluderade i modell 2. I modell 2 är övrigt arvode och årets resultat exkluderade men inkluderade i modell 1. Resterande variabler återfinns i båda modellerna då dessa ej påverkade övriga variabler markant.

En kategorisering av branscherna har utförts där B5 (kultur, service och utbildning) använts som referenskategori. Detta då denna branschgrupp visade neutrala siffror (se tabell 1.6). B5 visas därmed inte i någon av de två regressionsmodellerna.

Nagelkerke (R^2) är ett mått på modellens förklaringsgrad (Pallant, 2005, s. 167). En förändring av orena revisionsberättelser i modell 1 kan till ca 24 procent förklaras av förändringar bland de oberoende variablerna. Motsvarande siffra för modell 2 är ca 22 procent. Detta innebär att en ökning i företagets skuldsättningsgrad ökar sannolikheten för företaget att erhålla en oren revisionsberättelse.

Den första modellens förmåga att korrekt förutse en variation i den beroende variabeln är 88,2 procent och i den andra modellen 88,0 procent. Detta innebär att modell 1 och 2, jämfört med den naiva förutsägelsen på 87 procent, förbättras med endast 1,2 respektive 1,0 procent. Det är statistiskt säkerställt att de variabler som är signifikanta i modellen bidrar till modellens förutsägbarhet. I modellerna kan vi se att de variabler som är signifikanta och bidrar till en variation i oren revisionsberättelse är balansomslutning, skuldsättningsgrad, räntabilitet på totalt kapital samt årets resultat.

B-värdet indikerar om riktningen på sambandet är positivt eller negativt (Pallant, 2005, s. 168). De variabler som har negativ riktning minskar sannolikheten för att erhålla en oren revisionsberättelse och vice versa. Ett exempel från tabell 4 är att en ökning av balansomslutningen minskar sannolikheten för att erhålla en oren revisionsberättelse.

Värdena under *Förväntat* (*B*), variablernas oddskvot, anger oddsen för att den beroende variabeln ökar eller minskar vid förändring av den oberoende variabeln. Ett värde under 1 indikerar en minskning medan ett värde över 1 innebär en ökning. Oddsen för att företag ska få en oren revisionsberättelse (se tabell 4, modell 1), är 3 gånger större för ett företag som redovisar ett negativt resultat jämfört med ett företag som har gått med vinst.

5.4 Hypotesprövning

De dikotoma variablerna har testats med Pearson's χ^2 -test (se tabell 1.1-7). Variablernas inbördes korrelation presenterades i tabell 3. Samtliga hypoteser testas med logistisk regression.

H1: Det finns ett positivt samband mellan en kvinnlig revisor och oren revisionsberättelse.

Vad gäller revisorns kön visade analysen att kvinnor inte är mer benägna att lämna orena revisionsberättelser än män. Pearson's Chi²-test (tabell 1.3) kunde inte säkerställa ett statistiskt samband mellan de båda variablerna. Resultatet bekräftades av den logistiska regressionsanalysen. Vår ställda hypotes kan därmed förkastas och det står klart att det är slumpen som avgör om det är en manlig eller en kvinnlig revisor som undertecknat den orena revisionsberättelsen.

H2: Det finns ett positivt samband mellan revisorns kompetens och oren revisionsberättelse.

Pearson's Chi²-test (tabell 1.4) visade att det inte finns något statistiskt säkerställt samband mellan revisorns titel, om de är godkända eller auktoriserade, och oren revisionsberättelse. Resultatet stämmer överens med det som framkom i den logistiska regressionsanalysen. Hypotesen kan förkastas då signifikansnivån är för hög och det är därmed slumpen som avgör utfallet.

H3.1: Revisionsarvodets storlek har ett negativt samband med oren revisionsberättelse.

Revisionsarvodet var en av de variabler som endast mättes i en av de två modellerna (se tabell 4) på grund av att den uppmätta kollineariteten var för hög med övrigt arvode. Den logistiska regressionen visade att sambandet mellan revisionsarvode och oren revisionsberättelse inte är signifikant och därmed kan ställd hypotes förkastas.

H3.2: Storleken på arvodet för övriga uppdrag har ett negativt samband med oren revisionsberättelse.

Som nämnts ovan mättes övrigt arvode i en av modellerna. Resultatet från den logistiska regressionsanalysen (se tabell 4) visade att sambandet inte är signifikant vilket innebär att resultatet beror på slumpen och hypotesen kan därmed förkastas.

H4: Det finns ett positivt samband mellan storleken på revisionsbyrån och oren revisionsberättelse.

Hypotesen testades med ett Pearson's Chi²-test, då variabeln var dikotom. I tabell 1.5 går det att utläsa att sambandet mellan oren revisionsberättelse och revisionsbyråns storlek, om det är en Big 4 eller ej, inte är statistiskt säkerställt. Hypotesen kan förkastas.

H5: Det finns ett negativt samband mellan företagets storlek och oren revisionsberättelse.

Hypotesen prövades genom att variabeln balansomslutning ställdes mot oren revisionsberättelse.

Som tidigare nämnts har antal anställda och omsättning exkluderats från den logistiska regressionsanalysen, då de mäter samma sak som balansomslutningen och på grund av multikollinearitet. Korrelationen mellan oren revisionsberättelse och antal anställda samt omsättning visade inte något signifikant samband (se tabell 3).

Den logistiska regressionen påvisade ett starkt negativt signifikant samband mellan balansomslutning och oren revisionsberättelse. Den ställda hypotesen kan inte förkastas då företagets storlek mäts i form av balansomslutning.

H6: Det finns ett samband mellan bransch och oren revisionsberättelse.

Pearson's Chi²-test (tabell 1.6) visade att någon signifikant skillnad ej existerar mellan bransch och oren revisionsberättelse. Efter detta test genomfördes den logistiska regressionsanalysen, där de olika branschkategorierna analyserades var för sig. Något signifikant samband kan inte heller i detta test identifieras. Den ställda hypotesen förkastas.

H7: Det finns ett positivt samband mellan skuldsättningsgrad och oren revisionsberättelse.

Det framgår av den logistiska regressionsanalysen (tabell 4) att det finns ett positivt samband mellan skuldsättningsgrad och oren revisionsberättelse. Sambandet är statistiskt säkerställt på signifikansnivån 1 procent, vilket även bekräftas av korrelationsmatrisen. Detta innebär att risken för ett företag att erhålla en oren revisionsberättelse ökar då företagets skuldsättningsgrad ökar. Hypotesen kan därmed ej förkastas.

H8: Det finns ett negativt samband mellan lönsamhet och oren revisionsberättelse.

Företagens lönsamhet undersöktes genom årets resultat och räntabilitet på totalt kapital (R_t). Det framgår av tabell 4, modell 2, att lönsamhetsmättet Räntabilitet på totalt kapital har ett signifikant negativt samband med oren revisionsberättelse. Årets resultat, som gjordes om till en dikotom variabel, visar ett positivt signifikant samband med den oberoende variabeln i den logistiska regressionen. Baserat på att företagets lönsamhet mäts som årets resultat och räntabilitet på totalt kapital kan vi ej förkasta den ställda hypotesen. Utfallet bekräftas av korrelationsmatrisen (se tabell 3). Eftersom vi kodade ett negativt årets resultat som 1 och ett positivt årets resultat som 2 innebär detta att det positiva sambandet bör tolkas som att, då företaget har ett negativt resultat ökar sannolikheten att de erhåller en oren revisionsberättelse.

6. Slutsatser och framtida forskning

Resultatet i analysen ligger till grund för uppsatsens diskussion och slutsatser. Kapitlet avslutas med förslag till framtida forskning inom ämnet.

6.1 Diskussion och slutsatser

Syftet med uppsatsen har varit att undersöka vilka faktorer hos de svenska revisorerna, revisionsbyråerna samt aktiebolagen som har ett samband med oren revisionsberättelse. Med utgångspunkt från de data vi fått tillgång till genom dokumentstudien har vi funnit signifikanta variabler i analysen. Resultaten från hypotesprövningarna kommer att ligga till grund för den kommande diskussionen.

Analysen påvisar att det inte föreligger något samband mellan revisorns kön och lämnandet av oren revisionsberättelse, därmed förkastades vår huvudhypotes. I själva verket lämnade en lika stor andel av männen och kvinnorna en oren revisionsberättelse (13 %). Resultatet kan därmed inte kopplas till tidigare forskning (bl.a. Jonnergård och Stafsudd, 2006) som menar att det finns skillnader mellan män och kvinnor framför allt inom revisionsbranschen. De egenskaper som har undersökts i tidigare studier kan mycket väl finnas bland de aktuella revisorerna men i vår undersökning har detta inte analyserats närmare. Vår tanke visade sig vara felaktig om att män är mindre noggranna än kvinnor och släpper igenom fler felaktigheter, vilket skulle visa sig i form av antalet orena revisionsberättelser. Det vill säga, kvinnliga revisorer lämnar inte en större andel orena revisionsberättelser i förhållande till sina manliga kollegor. Fördelningen mellan kvinnliga och manliga revisorer var i studien 18,6 procent respektive 81,4 procent. Under det aktuella året, 2008, var fördelningen bland Sveriges revisorer 44 respektive 56 procent. Resultatet hade eventuellt sett annorlunda ut om vi lyckats fånga den verkliga andelen kvinnor som är verksamma inom yrket och därmed speglat verkligheten på ett bättre sätt. Frågan är hur verkligheten ser ut? Kanske är det så att representationen av män respektive kvinnor i vår studie är en indikation på att männen är ansvariga för en större andel uppdrag relativt de kvinnliga kollegorna.

Revisorns titel användes som mått på revisorns kompetens, vilken även användes i en tidigare studie (Sundgren, 1998). Precis som Sundgren (1998) fann vi inget signifikant samband i vår studie. Detta skulle kunna härledas till operationaliseringen av variabeln. Faktum är att revisorns titel, enligt vår undersökning, inte har någon inverkan på lämnandet av en oren revisionsberättelse. Samband hade möjligtvis kunnat identifieras om vi mätt antal år som en

godkänd respektive auktoriserad revisor varit yrkesverksam. Värt att notera är att en godkänd revisor som varit verksam i 15 år efter erhållen examen förhoppningsvis har högre kompetens och mer erfarenhet än vad en auktoriserad som endast varit verksam i fem år efter examen och om detta varit möjligt hade utfallet troligtvis sett annorlunda ut. Huruvida flera års erfarenhet hade haft ett positivt eller negativt samband med oren revisionsberättelse avser vi ej spekulera vidare i.

Studien indikerar att professionella yrkesmän, som revisorer, inte påverkas av personliga egenskaper som kan kopplas till kön och erhållen examen. De har troligtvis i sin yrkesroll blivit socialiserade att agera på ett professionellt sätt. Detta skulle kunna innebära att de följer och tolkar lagar och regler på ett liknande sätt. De agerar som en homogen grupp och det kan ifrågasättas om detta är till fördel eller nackdel för bolagen. Följaktligen skulle detta kunna innebära att byråerna kontinuerligt gör liknande åtgärder baserat på homogena bedömningar.

Varken revisionsarvodet eller arvodet för övriga uppdrag visade sig i vår undersökning ha något signifikant samband med den beroende variabeln, oren revisionsberättelse, vilket bekräftar resultaten i studier gjorda av Craswell et al. (2002) samt Barkess och Simnett (1994). Vår ställda hypotes om ett negativt samband förkastades, vilket inte kom som någon överraskning. En revisors oberoende bör inte påverkas av faktorer som exempelvis högt revisionsarvode, då arvodet enligt lag ska baseras på omfattningen av nedlagt arbete och en klient ska inte ha möjlighet att köpa en ren revisionsberättelse. Studien bekräftar detta resonemang och resultatet kan tänkas främja landets samtliga revisorer då de inte påverkas av arvodets storlek utan agerar på ett oberoende sätt och därmed förhåller sig professionella till sin yrkesroll.

Utgångspunkten för vår hypotes om revisionsbyråns betydelse var att vi trodde att det finns ett positivt samband mellan Big 4 och oren revisionsberättelse. Denna hypotes kunde efter genomförda tester förkastas. Utfallet bekräftas även i en undersökning genomförd av Baldacchino och Farrugia (2005) där de funnit att de större revisionsbolagen i mindre omfattning lämnar orena revisionsberättelser. Vad gäller tidigare studier (bl.a. Craswell et al., 1995; Davidsson och Neu, 1993) som påvisat att kvaliteten skulle var högre på Big 4 kan vi med vår undersökning varken bekräfta eller avstyrka.

Något signifikant samband mellan de ovan diskuterade variablerna och oren revisionsberättelse har inte identifierats i studien och därmed har hypoteserna 1-4 förkastats. Detta innebär att kön,

revisorns titel, revisionsarvode, övrigt arvode samt revisionsbyråns storlek inte har någon inverkan på revisorns benägenhet att lämna en revisionsberättelse som avviker ifrån standardutformningen.

De företagsspecifika egenskaperna undersöktes genom hypoteserna 5-9. För att ett företag ska klassas som stort i Sverige bör man uppfylla minst ett av de tre krav som anges i aktiebolagslagen. Det framkom i analysen att andelen aktiebolag som erhåller en oren revisionsberättelse faller med stigande företagsstorlek. Laitinen och Laitinen (1998) påvisade i sin studie att antalet anställda har ett negativt samband med en avvikande revisionsberättelse. Precis som vi, konstaterade Laitinen och Laitinen (1998) att endast ett av storleksmått har ett negativt samband. För att förtydliga, i deras fall var det antal anställda och i vårt fall var det företagets balansomslutning som låg till grund för slutsatsen om att företagets storlek har betydelse för sannolikheten att erhålla en oren revisionsberättelse.

Vi antar att i takt med att företagets storlek ökar, ökar även skaran av företagets intressenter. Att ett företag satsar på intern kontroll av den löpande bokföringen som en följd av att de vill förmedla ett seriöst intryck och hålla en hög standard är troligtvis ett större incitament för ett stort företag än för ett litet. Orsakerna till detta skulle kunna vara att ägarna och de anställda är fler, långivarna har lånat ut större summor och ägaren/ägarna kanske inte är involverade i den dagliga verksamheten. Den negativa publicitet man får då revisionsberättelsen är oren drabbar troligtvis ett större företag mer än ett litet, vilket även är fallet vid en eventuell rättsprocess. Vi tolkar därmed det negativa sambandet som ett tecken på att större företag är mer måna om att revisionsberättelsen är ren samt att de lägger större vikt vid att signalera till sina intressenter att allt står rätt till med verksamheten.

Vidare kan man fråga sig vilken inverkan branschen har på företagets risk att få en oren revisionsberättelse. I den logistiska regressionsanalysen kunde några signifikanta samband inte påvisas, vilket var väntat då genomförda Chi²-tester inte heller kunde fastställa att det existerar något samband mellan bransch och oren revisionsberättelse. Att dra slutsatsen att branschen har någon betydelse för erhållandet av oren revisionsberättelse har vi genom vår studie inte funnit något belägg för.

I analysen påvisades ett starkt signifikant positivt samband som indikerar att företag med hög skuldsättning erhåller en större andel orena revisionsberättelser än företag med låg skuldsättning.

Tidigare studier har mätt företagens skuldsättning på olika sätt. Svaren är, oavsett mätmetod, i linje med vad vi har fått fram. Chan och Walters (1996) samt Frost (1997) fann bland annat att företag som erhöll en oren revisionsberättelse har signifikant högre skuldsättningsgrad.

Självfallet kan en hög skuldsättning ett visst år tyda på att verksamheten är i startfasen, stora nyinvesteringar har gjorts eller att företaget har som strategi att ha en hög skuldsättning som är under kontroll. Det som kännetecknar företagen i vår studie, som fick en oren revisionsberättelse, är att de har signifikant högre skuldsättning än de som erhöll en ren.

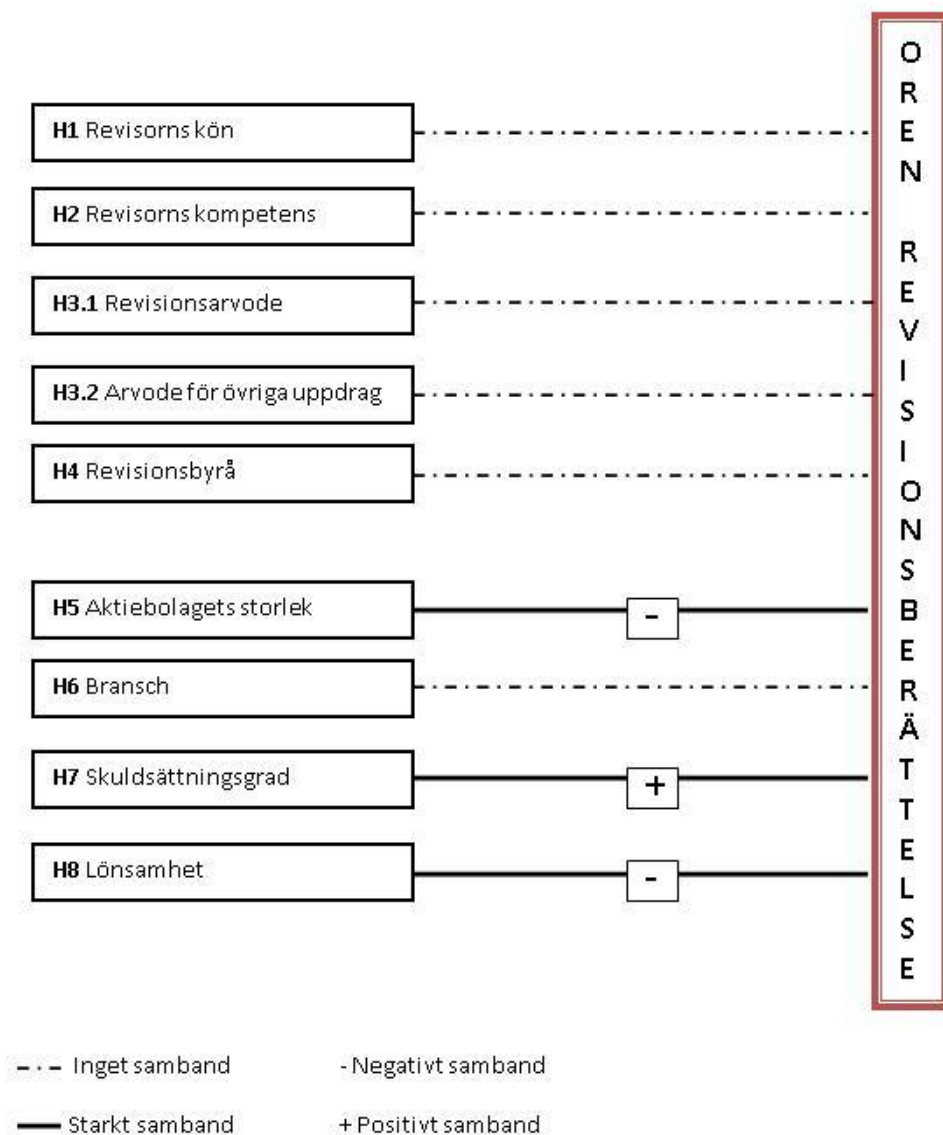
Analysen visar att hypotesen om att det finns ett negativt samband mellan lönsamhet och oren revisionsberättelse ej kan förkastas. Företag som redovisar ett negativt årets resultat och har en låg räntabilitet på totalt kapital löper större risk att erhålla en oren revisionsberättelse. Detta är i enlighet med tidigare studier (bl.a. Doumpos et al., 2003; Gaganis et al., 2006) som kommit fram till slutsatsen att orena revisionsberättelser utfärdas mer frekvent till företag som har en, i jämförelse, sämre finansiell ställning. Resultatet stämmer även överens med Chan och Walters (1996) där lönsamhet mätt som räntabilitet på totalt kapital visade ett signifikant samband.

Företagets lönsamhet kan mätas på olika sätt. Räntabilitet beskriver resultatet i förhållande till investerat kapital och är ett relativt lönsamhetsmått. Måttet är lämpligt för att göra jämförelser mellan olika företags finansiella ställning med fokus på exempelvis eget eller totalt kapital. Årets resultat är ett sämre lönsamhetsmått då detta påverkas av skatter och bokslutdispositioner, som varken representerar prestationer eller resursförbrukning. Dessa kan variera kraftigt mellan företag och är även skattegrundande. Trots ett högt årets resultat och hög räntabilitet behöver detta inte betyda att företaget är lönsammare än ett företag som redovisar sämre siffror.

Sammanfattningsvis visar studien att de variabler som kan härledas till revisorn och revisionsbyrån inte har någon inverkan på lämnandet av en oren revisionsberättelse. Utfallet kan delvis bero på, som diskuterats ovan, att revisorns omdöme och arbetssätt är ett resultat av socialisering som sker inom branschen. Vid tveksamma fall rådfrågar de eventuellt varandra vilket gör att bedömningen blir densamma och de äldre lär de yngre om vad som anses vara acceptabelt. Arbetssättet kan även tänkas vara byråkratiskt och revisorerna följer befintliga lagar och regler samt tänker och agerar på ett homogent sätt. Detta gjorde att vi inte kunde urskilja några specifika samband i studien.

Vi kan slutligen konstatera att en oren revisionsberättelse har ett samband med bolagsspecifika egenskaper som storlek, skuldsättning och lönsamhet. Resultatet indikerar att ett litet företag med hög skuldsättning samt låg lönsamhet löper större risk för att erhålla en oren revisionsberättelse. Den gemensamma nämnaren för en revisionsberättelse som avviker från standardutformningen är faktorer som kan kopplas till det enskilda företaget.

I figur 3 följer resultatet av hypotesprövningen:

Figur 3: Resultatet av hypotesprövningen

6.2 Förslag till fortsatt forskning

Som nämnts tidigare hade vårt val av operationalisering av revisorns titel kunnat utföras på ett annorlunda sätt. Det hade varit intressant att undersöka kompetens samt antal år han/hon varit verksam i branschen efter erhållen examen. Då hade den faktiska kompetensnivån kunnat mätas och ett mer rättvisande resultat hade framkommit. Vidare hade man kunnat göra en avgränsning gällande företagets storlek som små respektive stora och sedan behandlat dessa i två separata undersökningar. En intressant aspekt som är relevant att undersöka är den orena revisionsberättelsens bakomliggande orsaker för att skapa förståelse om varför företag erhåller revisionsberättelser som avviker från standardutformningen. Vidare kan man undersöka vilken anmärkning som förekommer mest frekvent bland de svenska aktiebolagen.

Referenslista

Adrian, H. och Torén, M. (2006) RS 570 Fortsatt drift- ytterligare reflektioner, *Balans*, nr. 3, s. 40-44.

Affärsdata, www.ad.se

Aktiebolagslag (2005:551)

Alling, D. (2010) Skyldiga hos Lehman Brothers pekade ut, *Sveriges Radio*,
<http://sverigesradio.se/cgi-bin/ekot/artikel.asp?artikel=3505753> (Hämtad: 2010-04-08)

Almgren, J. (2002) Revisorer tvingas borti spåren av Enron-härvan, *SvD*,
www.svd.se/naringsliv/nyheter/revisorer-tvingas-borti-spåren-av-enron-harvan_1039949.svd
(Hämtad: 2010-04-08)

Alvesson, M. och Sveningsson, S. (2007) *Organisationer, ledning och processer*.
(Lund: Studentlitteratur).

Anderson-Gough, F., Grey, C. och Robson, K. (2005) "Helping them to forget"
Organizational embedding of gender relations in multinational auditing firms, *Accounting, Organization and Society*, vol. 30, nr. 5, s. 469-490.

Angelfors, C. och Schömer, E. (2009) *En bok om genus. Nyfikenhet, nytänkande, nytta*.
(Växjö: Växjö University Press).

Aronsson, Å. (1999) *SPSS – En introduktion till basmoduler*. (Lund: Studentlitteratur)

Arvidson, P., Larsson, O., Lindquist, H., Rohlin, L. och Thomasson, J. (2006) *Den nya affärsredovisningen*. (Malmö: Liber förlag).

Ax, C., Johansson, C. och Kullén, H. (2005) *DNE- Den nya ekonomistyrningen*.
(Malmö: Liber ekonomi)

Baldacchino P.J. och Farrugia, J.K. (2005) Qualified audit opinions in Malta, *Managerial Auditing Journal*, vol. 20, nr. 8, s. 823-843.

Barkess, L. och Simnett, R. (1994) The provision of other services by auditors: independence and pricing issues, *Accounting and Business Research*, vol. 24, nr. 94, s. 105.

Basioudis, I.G., Geiger, M.A. och Papakonstantinou, E. (2008) Audit fees, non-audit fees and auditor going-concern reporting decisions in the United Kingdom, *Abacus a Journal of Accounting, Finance and Business studies*, vol. 44, nr. 3, s. 284-309.

Becker, C.L., DeFond, M.L., Jiambalvo, J. och Subramanyam, K.R. (1998), The effect of audit quality on earnings management, *Contemporary Accounting Research*, vol. 15, nr. 1, s. 1-24.

Beu, D.S., Buckley, M.R. och Harvey, M.G. (2003) Ethical decision-making: A multidimensional construct, *Business Ethics: A European Review*, vol. 12, nr. 1, s. 88–107.

Blay, A.D. (2005) Independence threats, litigation risk, and the auditor's decision process, *Contemporary Accounting Research*, vol. 22, nr. 4, s. 759-789.

Blomqvist, M. (2005) *Dialoger mellan kön och genus*. (Uppsala: Författarna och Centrum för genusvetenskap).

Bornefalk, A. (2010) Fortsätt förändra!, *Svenskt näringsliv*.

http://www.svensktnaringsliv.se/material/rapporter/fortsatt-forandra-kvinnor-vill-fortfarande-inte-driva-foretag-med_103843.html (Hämtad: 2010-04-13)

Borghans, L., Golsteyn, B.H.H., Heckman, J.J. och Meijers, H. (2009) Gender differences in risk aversion and ambiguity aversion, *Journal of the European Economic Association*, vol. 7, nr. 2-3, s. 649-658.

Bryman, A. och Bell, E. (2005) *Företagsekonomiska forskningsmetoder*. (Malmö: Liber förlag).

Brännström, D. och Skough, B. (2007) De flesta felen rättas efter påpekanden från revisorn, *Balans*, nr. 12, s. 21-22.

Butler, M., Leone, A.J. och Willenborg, M. (2004) An empirical analysis of auditor reporting and its association with abnormal accruals, *Journal of Accounting and Economics*, vol. 37, nr. 2, s. 139–165.

Byrnes, J.P., Miller, D.C. och Schafer, W.D. (1999) Gender differences in risk taking: A meta-analysis, *Psychological Bulletin*, vol. 125, nr. 3, s. 367-383.

Börjesson, H., Fors, H. och Nilsson, C. (2005) Orena revisionsberättelser – Bestående eller övergående? *Magisteruppsats* Kristianstad Högskola.

Cassel, F. (1996) *Den reviderade revisorsrollen - en ören berättelse*. (Stockholm: Norenus & Santerus Förlag AB).

Chan, Y.K. och Walter, T.S. (1996) Qualified audit reports and costly contracting, *Asia Pacific Journal of Management*, vol. 13, nr. 1, s. 37-63.

Chung, J.S. och Monroe, G. (2001) A research note on the effects of gender and task complexity on an audit judgement, *Behavioural Research in Accounting*, vol. 13, s. 111–125.

Chung, J. och Monroe, G.S. (1998) Gender differences in information processing: An empirical test of the hypothesis-confirming strategy in an audit context, *Accounting and Finance*, vol. 38, s. 265-279.

Coate, C.J. och Loeb, M.P. (1997) Audit pricing, auditor changes and the winner's curse, *British Accounting Review*, vol. 29, s. 315-334.

Cohen, J.R., Pant, L.W. och Sharp, D.J. (1998) The effect of gender and academic discipline diversity on the ethical evaluations, intentions and ethical orientation of potential public accounting recruits, *Accounting Horizons*, vol. 12, nr. 3, s. 250–270.

Collin, S.O., Jonnergård, K., Silferberg, B., Zabit, S. och Qvick, P (2007) Gendered career rein: A gender analysis of the certification process of auditors in Sweden, *International Journal of Auditing*, vol. 11, nr. 1, s. 17-39.

Craswell, A.T., Francis, J.R. och Taylor, S.L. (1995) Auditor brand name reputations and industry specialization, *Journal of Accounting and Economics*, vol. 20, s. 297-322.

Craswell, A., Laughton, J. och Stokes, D.J. (2002) Auditor independence and fee dependence, *Journal of Accounting and Economics*, vol. 33, nr. 2, s. 253–275.

Crofts, M., Jämställdheten börjar på jobbet, *Dagens Nyheter*. <http://www.dn.se/ekonomi/din-ekonomi/jamstalldheten-borjar-pa-jobbet-1.815966> (Hämtad: 2010-04-13)

Dahlström, A. (2007) *Könet sitter i hjärnan*. (Mölndal: Corpus-Gullers).

Davidson, R. och Neu, D. (1993) A note on the association between audit firm size and audit quality, *Contemporary Accounting Research*, vol. 9, nr. 2, s. 479-488.

DeAngelo, L.E. (1981) Auditor size and audit quality, *Journal of Accounting and Economics*, vol. 3, nr. 3, s. 183-99.

DeFond, M.L., Wong, T.J. och Li, S. (1999) The impact of improved auditor independence on audit market concentration in China, *Journal of Accounting and Economics*, vol. 28, nr.3, s. 269-305.

DeFond, M.L., Raghunandan, K. och Subramanyam, K.R. (2002) Do non-audit service fees impair auditor independence? Evidence from going concern audit opinions, *Journal of Accounting Research*, vol. 40, nr. 4, s. 1247-1274.

Deis, D.R. och Giroux, G.A. (1992) Determinants of audit quality in the public sector, *Accounting Review*, vol. 67, nr. 3, s. 462-479.

DiMaggio, D.J. och Powell, W.W (1983) The iron cage revisited: Institutional isomorphism and collective rationality in organizational fields, *American Sociological Review*, vol. 48, nr. 1, s. 147-160.

Djurfeldt, G., Larsson, R. och Stjärnhagen (2010) *Statistisk verktygslåda – samhällsvetenskaplig orsaksanalys med kvantitativa metoder* (Lund: Studentlitteratur)

Dopuch, N., Holthausen, R.W. och Leftwich, R.W. (1987) Predicting audit qualifications with financial and market variables, *The Accounting Review*, vol. 62, nr. 3, s. 431-454.

Doumpos, M., Spathis, C. och Zopounidis, C. (2003) Using client performance measures to identify pre-engagement factors associated with qualified audit reports in Greece, *The International Journal of Accounting*, vol. 38, s. 267-284.

Eynon, G., Hills, N.T. och Stevens, K.T. (1997) Factors that influence the moral reasoning abilities of accountants: Implications for universities and the profession, *Journal of Business Ethics*, vol. 16, nr. 12-13, s. 1297-1309.

FAR Förlag AB (2004) *FARs Revisionsbok*.

FAR Förlag AB (2005) *Revision – En praktisk beskrivning*. (Kristianstad: Kristianstads boktryckeri).

FAR SRS Samlingsvolymen (2007) (Fastighetsnytt).

Finansinspektionen, (2002) *PM*. (Hämtad: 2010-04-13)

Firth, M. (2002) Auditor-provided consultancy services and their associations with audit fees and audit opinions, *Journal of Business, Finance and Accounting*, vol. 29, nr. 5-6, s. 661-700.

Francis, J.R. och Krishnan, J. (1996) Do accounting accruals lead to auditor reporting conservatism? *Unpublished manuscript*. University of Missouri – Columbia.

Francis, J.R., Maydew, I.L. och Sparks, H.C. (1999) The role of Big 6 auditors in credible reporting of accruals, *Auditing*, vol. 18, nr. 2, s. 17-35.

Francis, J.R. och Reynolds, J.K. (2000) Does size matter? The influence of large clients on office level auditor reporting decisions, *Journal of Accounting and Economics*, vol. 30, nr. 3, s. 375-400.

Frost, C.A. (1997) Disclosure policy choices of UK firms receiving modified audit reports, *Journal of Accounting and Economics*, vol. 23, s. 163-187.

Gaganis, C., Pasiouras, F. och Zopounidis, C. (2006) Multicriteria decision support methodology for auditing decision: the case of qualified audit reports in the UK, *European Journal of Operational Research*, vol. 180, s. 1317-1330

Geiger, M.A. och Rama, D.V. (2006) Audit firm size and going-concern reporting accuracy, *Accounting Horizons*, vol. 20, nr. 1, s. 1-17.

- Gold, A., Hunton, J.E. och Gomaa, M.I. (2009) The impact of client and auditor gender on auditors judgments, *Accounting Horizons*, vol. 23, nr. 1, s. 1-18.
- Gul, F.A., Lee, D.S. och Lynn, M. (1992) A note on audit qualifications and switches: Some further evidence from a small sample study, *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, vol. 1, nr. 1, s. 111-120.
- Hasselberg S. och Kehrer M. (1995), Större andel orena revisionsberättelser 1996 än 1992, *Balans*, nr. 5.
- Herlitz, A. och Lewin, C. (2002) Sex differences in face recognition - women's faces make the difference, *Brain and Cognition*; vol. 50, nr. 1, s. 121-128.
- Herlitz, A., Lewin, C. och Wolgers, G. (2001) Sex differences favoring women in verbal but not in visuospatial episodic memory, *Neuropsychology*, vol. 15, nr. 2, s. 165-173.
- Hogan, C. (1997) Costs and benefits of audit quality in the IPO market: a self-selection Analysis, *Accounting Review*, vol. 72, nr. 1, s. 67-86.
- Hogan, C.E. och Jeter, D.C. (1999) Industry specialization by auditors, *Auditing*, vol. 18, nr. 1, s. 1-18.
- Holgersson, C., Höök, P., Linghag, S. och Wahl, A. (2001) *Det ordnar sig: teorier om organisation och kön*. (Lund: Studentlitteratur)
- Hua, L.G. (1997) Audit qualification: What does it mean? *Singapore Management Review*, vol. 19, nr. 2.
- Ireland, J.C. (2003) An empirical investigation of determinants of audit reports in the UK, *Journal of Business Finance and Accounting*, vol. 30, nr. 7-8, s. 975-1016.
- Ireland, J.C. och Lennox, C.S. (2002), The large audit firm fee premium: A case of selectivity bias?, *Journal of Accounting, Auditing and Finance*, vol. 17, nr. 1, s. 73-91.
- Jacobsen, D.I, (2002) *Var, hur och varför? Om metodval i företagsekonomi och andra samhällsvetenskapliga ämnen*. (Lund: Studentlitteratur)
- Jacobsson, T., (2006) Största finansskandalen upp i rätten, *Svt*.
www.svt.se/2.29546/1.527795/storsta_finansskandalen_upp_i_ratten (Hämtad: 2010-04-08)
- Jonnergård, K. och Stafudd, A. (2006) Uttalanden om genuskillnader – om manligt och kvinnligt inom revisionsbranschen.
- Keasey, K., Watson, R. och Wynarczyk, P. (1988) The small company audit qualification: A preliminary investigation, *Accounting and Business research*, vol. 18, nr. 72, s. 323-333.

- Körner, S. och Wahlgren, L. (2007) *Statistisk dataanalys*. (Lund: Studentlitteratur)
- Laitinen, E.K. och Laitinen, T. (1998) Qualified audit reports in Finland: evidence from large companies, *The European Accounting Review*, vol. 7, nr. 4, s. 639-653.
- Legato, Dr. M.J. (2007) *Varför kvinnor alltid kommer ihåg och män alltid glömmet*. (Stockholm: Prisma).
- Maheswaran, D. och Meyers-Levy, J. (1991) Exploring differences in males and females processing strategy, *The Journal of Consumer Research*, vol. 18, nr. 1, s. 63-70.
- Meyers-Levy, J. och Sternthal, B. (1991) Gender differences in the use of message cues and judgments, *Journal of Marketing Research*, v. 28, s. 84-96.
- Marini, M.M, (1990) Sex and gender: What do we know?, *Sociological Forum*, vol. 5, nr.1.
- Nilsson, Å-M. och Wahlberg, M., Brist på kvinnor i toppen, *Svenska Dagbladet*.
http://www.svd.se/naringsliv/nyheter/brist-pa-kvinnor-i-toppen_1051433.svd
(Hämtad: 2010-04-08)
- Pallant, J. (2005) *SPSS- Survival manual: A step by step guide to data analysis using SPSS for Windows (Version 12)* (St. Leonards: Allen & Unwin)
- Pierce, B. och Sweeney, B. (2010) The relationship between demographic variables and ethical decision making of trainee accountants, *International Journal of Auditing*, vol. 14, s. 79-99.
- Pease, A. och Pease, B. (1999) *Samma art, olika världar*. (Falun: Wahlströms bokförlag).
- Regeringen (2010) Revisorsnämndens årsredovisning för år 2009,
www.revisorsnamnden.se/rn/showdocument/documents/foreskrifter/arsredovisning_budget_reglingsbrev/arsredovisning_2009.pdf (Hämtad: 2010-03-27)
- Regeringens hemsida, *Jämställdhet*
<http://www.regeringen.se/sb/d/2593> (Hämtad: 2010-04-08)
- Revisionslag (1999:1079)
- Revisorslag (2001:883)
- Revisorsnämndens hemsida, Könsfördelning 090102,
www.revisorsnamnden.se/rn/publicerat/statistik.html (Hämtad: 2010-03-27)
- Riksdelen hela Sveriges näringsliv, www.riksdelen.se (Hämtad: 2010-05-06)

- Ringsborg, M., Kvinnor på oattraktiva ledningsposter, *Dagens Nyheter*.
<http://www.dn.se/ekonomi/kvinnor-pa-oattraktiva-ledningsposter-1.455554>
(Hämtad: 2010-04-08)
- Saunders, M., Lewis, P. och Thornhill, A. (2003) *Research Methods for Business Students*.
(Harlow: Prentice Hall)
- Soltani, B. (2000), Some empirical evidence to support the relationship between audit reports and stock prices – the French case, *International Journal of Auditing*, vol. 4 nr. 3, s. 269-91.
- Spathis, Ch.T. (2002) Detecting false financial statements using published data: Some evidence from Greece, *Managerial Auditing Journal*, vol. 17, nr. 4, s. 179-191.
- Spjut, E. och Ulfhielm, M. (2008) Revisionsberättelser – vilka faktorer har ett samband med orena revisionsberättelser? *Magisteruppsats* Umeå Universitet.
- Statistiska centralbyrån (2010) Andelen kvinnor ökar långsamt i chefsyrken, *Pressmeddelande från SCB*, nr. 2010:65. http://www.scb.se/Pages/PressRelease____289989.aspx
(Hämtad: 2010-04-08)
- Statistiska centralbyrån, *Branschindelning: SNI 2007, SNI 2002, SNI 92*,
http://www.scb.se/Pages/List____257409.aspx (Hämtad: 2010-05-03)
- Stiernstedt, J., Mångfald i styrelser bra för lönsamheten, *Dagens nyheter*.
<http://www.dn.se/nyheter/valet2010/mangfald-i-styrelser-bra-for-lonsamheten-1.1071387>
(Hämtad: 2010-04-08)
- Sundberg, L. (2004) De stora revisionsbolagen blir större och de mindre blir färre, *Balans*, nr. 5, s. 32-35.
- Sundgren, S. (1998) Auditor choices and auditor reporting practices: Evidence from Finnish small firms, *The European Accounting Review*, vol. 7, nr. 3, s. 441-465.
- Svanström, T. (2008) Revision och rådgivning: Efterfrågan, kvalitet, och oberoende, *Doktorsavhandling*, Umeå Universitet.
- Thorell, P. (1999) *Företagens redovisning*. (Uppsala: Iustus förlag)
- Wahlgren, L. (2005) *SPSS – Steg för steg* (Lund: Studentlitteratur)
- Walter, T.S. och Yoke-Kai, C. (1996) Qualified Audit Reports and Costly Contracting, *The Asia Pacific Journal of Management*, vol. 13, nr. 1, s. 37-63.
- Wienclaw, R.A. (2009) Gender differences: Biology & culture, *EBSCO Research Starters*.

Willett, C. och Page, M. (1996) A survey of time budget pressure and irregular auditing practices among newly qualified UK chartered accountants, *British Accounting Review*, vol. 28, nr. 2, s. 101-120.

Öhman, P., Häckner, E., Jansson, A.M. och Tschudi, F. (2006) Swedish auditors' view of auditing: doing things right versus doing the right things, *European Accounting Review*, vol. 15, nr. 1, s. 89-114.

Bilaga 1.

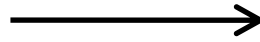
SNI-kodningsschema

- A. (01110 – 03220) Jordbruk, skogsbruk och fiske
- B. (05100 – 09900) Utvinning av mineral
- C. (10111 – 33200) Tillverkning
- D. (35110 – 35300) Försörjning av el, gas, värme och kyla
- E. (36001 – 39000) Vattenförsörjning, avloppsrening, avfallshantering och sanering
- F. (41100 – 43999) Byggverksamhet
- G. (45110 – 47999) Handel
- H. (49100 – 53203) Transport och magasinering
- I. (55101 – 56300) Hotell- och restaurangverksamhet
- J. (58110 – 63990) Informations- och kommunikationsverksamhet
- K. (64110 – 68320) Finans- och försäkringsverksamhet
- L. (68100 – 68320) Fastighetsverksamhet
- M. (69101 – 75000) Verksamhet inom juridik, ekonomi, vetenskap och teknik
- N. (77110 – 82990) Uthyrning, fastighetsservice, resetjänster och andra stödtjänster
- ~~O. (84111 – 84300) Offentlig förvaltning~~
- P. (85100 – 85600) Utbildning
- Q. (86101 – 88995) Vård och omsorg; sociala tjänster
- R. (90010 – 93290) Kultur
- S. (94111 – 96090) Annan serviceverksamhet

Bilaga 2

Bransch kategorisering

A. Jordbruk, skogsbruk, och fiske
C. Tillverkning
D. Försörjning av el, gas, värme och kyla

B1: A + C + D

F. Byggverksamhet
L. Fastighetsverksamhet

B2: F + L

G. Handel

B3: G

J. Informations- och kommunikationsverksamhet
K. Finans- och försäkringsverksamhet
M. Verksamhet inom juridik, ekonomi, vetenskap och teknik

B4: J + K + M

H. Transport och magasinering
I. Hotell- och restaurangverksamhet
N. Uthyrning, fastighetservice, resetjänster och andra stödtjänster
P. Utbildning
Q. Vård och omsorg; sociala tjänster
R. Kultur
S. Annan serviceverksamhet

B5: H + I + N + P + Q + R + S